

## BREVE TIL BARON HERMAN SCHUBART

## I

## BREVE FRA GEORG ZOËGA OG FREDERIK MÜNTER

Ved

ØJVIND ANDREASEN

De 28 Breve til Baron *Herman Schubart* fra *Georg Zoëga* (5), *Frederik Münter* (11), *P. O. Brøndsted* (11) og *Christian Frederik (Christian VIII)* (1) fra Aarene 1805—1823, som skal meddeles i dette og et følgende Hefte, udgør vel kun Dele af en nu tabt Helhed. Som samtidige Dokumenter til Belysning af en kritisk Krigs- og Efterkrigstid for vort Land, da alle gode Kræfter sattes ind paa, »Fienden til Trods at lade alle vore Videnskabelige Sysler gaae deres Gang frem« (*Münter*), turde de maaske paaregne Interesse ogsaa nu; tillige yder de interessante Bidrag til en Karakteristik af Brevskriverne, der alle har været medvirkende til at opretholde og videreføre den levende kulturelle Forbindelse mellem Danmark og Italien, som skød kraftigt frem imod Slutningen af det 18. Aarhundrede og endnu i det følgende satte sin skønneste Blomst i *Thorvaldsen*.

Til Indledning skal forudskikkes nogle Bemærkninger om Brevenes Proveniensi, Korrespondancens Omfang, samt nogle biografiske Data, idet der, hvad Enkeltheder angaar, henvises til Noterne til Slut. — Schubarts efterladte Papirer, bl. a. talrige Breve fra Danske og Udlændinge, findes nu i Rigsarkivet, dels hidrørende fra det Schimmelmansske Arkiv, der for største Delen blev tilintetgjort i 1884 ved Salget af Familiepalæet i Bredgade (nu Odd-Fellow Palæet), dels afgivet fra Arvingerne efter Schubarts Søsterdatter Comtesse *Charlotte Reventlow* († 1843), i Ægteskab med Grev *Erik Schafalitzy de Muckadell* (Arreskov paa Fyn). Alt blev dog ikke afleveret. Ifølge en endnu bevaret Optegnelse af afdøde Arkivsekretær *Jørgen Bloch* († 1910) fra circa 1886 fandtes der paa Brahetrolleborg, tilhørende Grevens Familie og Frøken *Sophie Krenchel*, bl. a. følgende Breve til Schubart: fra *Christian Frederik* 1813 15/11, 1818 7/4 8/9; fra Maleren *Nicolai Abildgaard* 1806 8/1 4/9; fra *Jens Baggesen* 1811 23/12; fra *Friederike Brun* 1807 5/6 26/10, 1809 26/5, 1813 19/2, 1826 26/1; fra *P. O. Brøndsted* 1813 1/3 18/5 22/6 5/7 9/8 4/9, 1814 25/11, 1818 20/11, 1819 18/1, 1823 4/2; fra *B. S. Ingemann* 1819 16/1; fra *Georg Koës* 1809 27/7 16/8; fra Biskop *Frederik Münter* 1808 3/5 27/10 [maaske fejlagtig for 1810, s. Nr. 11], 1809 29/8, 1810 8/12, 1816 ?/12 [u. D.: Jan./Febr. 1817]; fra *Bertel Thorvaldsen* 1805 21/8, 1806 4/6 5/9 16/10, 1807 30/1, 1808 18/11, 1809 22/7, 1812 28/4, 1814 4/3; fra Maleren *Johan Georg Wahl* 1806 3/5, 1807 13/6 28/11 28/12, 1809 2/8, 1810 18/1; fra *Georg Zoëga* 1805 15/11, 1806 16/7; fra *Adam Oehlschläger* 1809 17/5. Af disse 47 Breve er langt den største Del senere afleveret til det Kongelige Bibliotek; Hovedparten findes nu i Ny kgl. S. 4. 2748, enkelte andre i andre af Bibliotekets Samlinger. De 4

Breve fra Thorvaldsen fra 1805—06 og Brevet fra Oehlenschläger synes tabte; Thorvaldsen-Brevet fra 22/7 1809 ejes af Overretssagfører Aage Krenchel og er trykt i Louis Bobé: Thorvaldsen i Kærlighedens Aldre, 1938, S. 180. Nogle Breve er gennem ovennævnte Frøken Sophie Krenchel, der vides at have været knyttet til Familien Schaffalitzky paa Arreskov, forblevet i den Krenchelske Families Eje, ogsaa flere end de i J. Blochs Designation anførte. Den nuværende Ejer, Hr. Overretssagfører *Aage Krenchel*, har velvilligst meddelt 13 af disse Breve til Dr. *Louis Bobé* og tilladt deres Udgivelse; de udgør Publikationens Nr. 2, 4; 6, 8—13, 16; 21, 24; 28; andre 13 Breve er hentet fra det Kongelige Bibliotek: Nr. 1, 3, 5 (Ny kgl. S. 4. 2754); Nr. 7; 17—20, 22—23, 25—27 (Ny kgl. S. 4. 2748); 2 Breve fra Rigsarkivet (Schubartske Arkiv, Pakke 24): Nr. 14—15.

*Baron Herman Schubart* 1756—1832 var paa fædrene Side af borgerlig dansk, — dog oprindelig i sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede fra Erfurt indvandret tysk (se dette Tidsskrift 2 IV 279 og 3 VI 229—33), — paa mødrene af norsk Slægt. Udgaet fra en Officersfamilie bestemtes han for den militære Løbebane, men valgte snart selv at træde ind i Diplomatiets, et Ønske, der vel begunstiges af, at han i Maj 1782 var blevet Svoger til Grev *Ernst Schimmelmann*. S. gjorde nu et Par Aar Tjeneste som Legationssekretær i Dresden, var derpaa i 14 Aar (1784—98) i Haag, fra 1789 som Gesandt, hvor han sidstnævnte Aar ægtede *Jacqueline Wieling*, med hvem han levede i et lykkeligt, men barnløst, 25aarigt Ægteskab. Efter et Par Aar tilbragt som Gesandt i Madrid kom Schubart endelig i 1802 til Italien, som »Generalintendant for de danske Handelsanliggender i Italien«, i Efteraaret 1808 udvidet til ogsaa at omfatte Levanten og de Ioniske Øer, »saa at jeg allerede staaer i Forbindelse med disse Brudstykker af det gamle Grækenland« (Schubart til Münster, 5/11 1808), med Bopæl paa det skønt beliggende Landsted Montenero ved Livorno (Vinterbolig i Pisa), dog med jævnlige Ophold i Rom, hvor Zoëga var Cicerone for ham og Baronessen, og Neapel. Med Schubarts Overflytning til Italien begynder hans Forbindelse med Thorvaldsen og Zoëga som deres Beskytter og Ven og Fortaler i Fædrelandet i Kraft af sine Familieforbindelser, besvogret som han var med Schimmelmann og *Ludvig Reventlow*.

*Georg Zoëga* 1755—1809 opholdt sig siden 1784 i Rom, fastholdt af sine numismatiske, arkæologiske og koptiske Arbejder og af sine private ulykkelige Familieforhold. Han havde dog stadig holdt sig Vejen tilbage til Fædrelandet aaben, navnlig ved Brevvekslingen med Frederik Münster, hans mest trofaste og virksomme Ven i København, og med Nicolai Abildgaard, Direktør for Kunstakademiet, beklædte ogsaa i nogle Aar (1799—1802) Stillingen som dansk Agent (Konsul) i Kirkestaten, som saadan Schubarts Forgænger (se A. D. Jørgensen 107 ff.), og Tanken om hans Tilbagevenden til Fædrelandet, København eller Kiel, var ingensinde blevet opgivet. Stigende Mismod over de for ham som Lærd og Familieforsørger lige uheldige Forhold i Rom, hidført af Krigen og de Franskes Plyndringer af Roms Kunstskatte, der havde Dyrtid og Fremmedbesøgets Aftagen til Følge, fik Zoëga, kraftigt bistaaet af Münster, til at ansøge om sin Ansættelse i Fædrelandet. Efter mange og lange Forhandlinger mellem København, Kiel og Rom var Zoëga endelig den 14. April 1802, Dagen før Schubart brød op fra Danmark til Italien, blevet udnævnt til Professor i Arkæologi samt 1. Bibliotekar i Kiel, s. Welcker 2, 136 f., A. D. Jørgensen 109 ff., Bobé 8, 301—04 og Münster VI 129—32.

Zoëga og Schubart er traadt i Brevveksling straks i Efteraaret 1802: Z. nævner i Brev til Münster, 4/12 1802 (i tysk Oversættelse hos Welcker 2, 151/52) blandt Fremmede, der ventes til Rom, S., »som jeg siden to Maaneder staaer i continuerlig og meget venskabelig Correspondance med.« Under et kortvarigt Ophold i Rom i Februar det følgende Aar paa Tilbagevejen

fra Neapel har S. og Z. et betydningsfuldt Møde med Kardinal *Stefano Borgia*, der ønskede at holde Z. tilbage i Rom: Z. til Münster, 19/2 1803 (Welcker 2, 152): »Jeg skrev Dem til for 14 Dage siden; hvad jeg her har at sige Dem vil overraske Dem. Jeg skriver idag til Curator Reventlow for [at] erholde Tilladelse til at blive endnu et Aar i Rom, uden derved at tabe min Gage i Kiel. Tingen er igaar bleven afgjort imellem Borgia, Schubart og mig. Schubart, som denne Gang ikkun opholder sig fire Dage her, skriver tillige til sin Svoger Schimmelmänn og til sin Søster for at forvende sig desangaaende hos Reventlow.« Münster var ikke uden Grund »misfornøiet« og indsaa vel, at Z. i Virkeligheden aldrig vilde forlade Rom. Udsættelsen blev bevilliget den 20/5 1803, indtil Foraaret 1804, men 23/3 1804 skrev Z. direkte til Kronprinsen for at bede ham tage Udnævnelsen tilbage, hvad der skete allerede den 25. Maj. Med Bibeholdelsen af sin Professorgage, 900 Rdl., blev Z. i Rom til sin Død den 10. Februar 1809 og ligger begravet i sin Sognekirke Sant' Andrea delle Fratte. Hans Hustru, den fordum billedskønne Romerinde *Maria Petruccioli*, var efter flere Aars Lidelser død af Brystsyge den 6. Januar 1807. Schubart, som Formynder, og Münsters Søster, Friederike Brun, der da opholdt sig i Rom, tog sig af de tre, af elleve, Forældrene overlevende Børn, den 24aarige *Laura*, den 11aarige *Federico* og den 8aarige *Emilia Maria (Mimma)*, s. Bobé 5, 209.

De 5 Breve fra Zoëga til Schubart synes at være de eneste bevarede Originalbreve fra Z. til S. og har ikke før været trykt. Welcker har kendt og meddelt yderligere 13 Breve fra Z. til S., 2/9 1803—1/6 1808 (i tysk Oversættelse Welcker, 2, 155—202 passim); et fransk Brev fra Z. til S. af 17/2 1808 citeres udførligt i Brev fra S. til Münster, 7/3 1808. I Registranten over Schubarts Papirer i Rigsarkivet (Pakke 24) er anført 2 Breve fra Z. til S. uden Angivelse af Datum, de forefindes ikke mere. — 7 Breve fra Schubart til Zoëga, 1/11 1803—10/11 1808 + 1 udateret, i det Kongelige Bibliotek (Ny kgl. S. 4. 2754).

For Schubarts Biografi henvises til Dansk biografisk Leksikon XXI, 1941, S. 387—90 og J. Bloch: To miskjendte Venner [Schubart og Olinto dal Borgo] i Museum 1890, S. 257—90 og 423—48. — Angaaende Zoëga henvises til F. G. Welcker: *Zoega's Leben* 1—2, Halle 1912—13 (Klassiker der Archäologie im Neudruck hsg.) (citeret Welcker), A. D. Jørgensen: *Georg Zoega. Et Mindeskrift*, Kbh. 1881 (citeret A. D. Jørgensen), Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreds. Udg. af Louis Bobé 1—10, Kbh. 1895—1932 (citeret Bobé), Rom og Danmark gennem Tiderne, red. af Louis Bobé 1—2, Kbh. 1935—37 og Frederik Münster. Et Mindeskrift VI 131—33.

*Frederik Münster* 1761—1830, Professor i Theologi ved Københavns Universitet (1788—1808) og Sjællands Biskop (1808—30), var en gammel Bekendt af Schubart. Fra ganske ung af gennem Faderen, Balthasar Münster, Præst ved Petri tyske Kirke, hjemmevant i den Bernstorff-Reventlow-Schimmelmännske Kres, saavel i Palæerne i Hovedstaden, som paa Slottene og Herregaardene rundt om Landet, f. Ex. Brahetrolleborg, hvis Husfrue, *Sybille Reventlow*, var en Søster til Schubart, lærte Münster Familien S. at kende (se Münster IV 151). Schubart selv har i København i Juli 1780 med et fransk Vers indført sig i Münsters Stambog (Ny kgl. S. 8vo 606, S. 89). Bekendtskabet eller Venskabet fornyedes i Dresden i September—Oktober 1782 (Münsters Dagbog). Først 25 Aar senere indleder S. Brevvekslingen med et Brev fra *Montenero* 18/5 1807: »Høystærede kjere Herr Professor. Længe ønskede jeg at finde Lejlighed til at tilbagekalde mig i Erindringen af en Ungdoms-Ven.« S. slutter sit Brev: »Lev vel min bedste Herr Landsmand. Byd over mig ifald De har Comissioner at udrette i Italien. Jeg veed at De besidder en prægtig Medaille Samling. Ønsker De min Hjælp til at forøge den,

saa siig mig hvad De kunne attraae. Jeg har Forbindelser i heele Italien, i det Joniske Hav, i Grækenland, i Sicilien, i Sardinien etc: Kortsagt min Virke Kreds er saa udstrakt at jeg troer, at kunne udrette enhver Commission som det maatte behage Dem at betroe mig. Gid De ville, af og til, skrive mig noget om Konsters og Videnskabers Fremskridt i vort Fædreland. « Münter svarede omgaaende den 16. Juni, og fra nu af indtil Udgangen af 1812, afbrudt af Schubarts første Orlovsrejse til København (April 1811—Februar 1812), gaar der en saa godt som uafbrudt Strøm af Breve og Forsendelser af Bøger, Mønter m. m. mellem M. og S., ofte ad officiel Vej gennem Commercecollegiet eller Departementet for de udenlandske Sager, eller med Posten via Hamborg, kuverteret til *Christian Paul Ludwig Waitz* (Postkontrollør ved det danske Postkontor i Hamborg (1791—1811), derpaa Postkontrollør ved det midlertidige Grænsepostkontor i Altona til sin Død 1814, s. Medd. fra Krigsarkiverne 7, 1896, S. 392 Anm. 1 og Fr. Olsen: Den danske Postetat 1624—1927, Kbh. 1929, S. [393]), hyppigt dog med Rejsende til Italien, eller, lejlighedsvis, med danske Skibskaptajner, der vendte hjem fra Livorno over Land. Schubart synes at have været den flittigste til at skrive: fra hans Haand foreligger der ialt 32 (indtil 12 Kvartsider) lange Breve til Münter i det Kongelige Bibliotek, samt et italiensk Brev, dateret Brahetrolleborg 29/11 1822, med Oversendelse af et Diplom for Münter som korresponderende Medlem af la Società Pontaniana i Neapel (27/2 1820); af de mindst 25 Breve fra M. til S. i samme Tidsrum, ifølge Schubarts Opgivelser og Blochs Designation, synes kun bevaret de her meddelte, ikke før trykte, 11 Breve. Brevene fordeler sig saaledes: 1807 (Schubart 4: Münter 2), 1808 (5:4), 1809 (12:6), 1810 (5:8), 1811 (4:2), 1817 (1:1).

1815 var Schubart paany i København, hvor han bivaanede Salvingsakten, i hvilken Anledning han blev Gehejmekonferensraad. Det i Mellemtiden stedfundne Brud mellem Münter og *Vargas*, Schubarts Ven og Protegé, bevirkede, at M. ved den Lejlighed ikke saa ofte besøgte S., uden at dog Venskabet mellem dem synes at være kølnet. De var begge Frimurere, som ogsaa Vargas var det (Münter VI 327). Schubarts Virksomhed som Generalintendant i Italien var iøvrigt ophørt med Tabet af Norge i 1814. 1819 forlod han, der i 1814 var blevet Enkemand, paany Italien og naaede til Frankfurt a. M., hvor han fik Ordre til at slutte sig til Prins Christian (Christian VIII) og Gemalinde som deres Rejsefører i Italien 1819—21, var endog en kortere Tid midlertidig Gesandt i Neapel under Revolutionen der. Sine sidste Aar tilbragte han paa Fyn, nær Slægten paa Brahetrolleborg og Arreskov.

Noter og Henvisninger til de her meddelte og til de i næste Hæfte følgende Breve vil findes efter de sidste.

## 5 BREVE FRA GEORG ZOËGA

### 1.

à Rome le 21 aout 1805.

Monsieur

S'il y a très longtems que je ne Vous ai plus écrit, c'est que j'ai été incessamment occupé d'un travail en soimême presque-entièrement mécanique, mais qui demandoit une attention fixe et non interrompue, de façon que j'ai dû renoncer à tout autre intérêt, si ce n'est que j'ai employé une dixaine de jours à accompagner le Comte de *Rantzau* pour les antiquités de Rome et ses environs. Dez l'hiver passé je fus chargé de traiter l'emplette d'un

recueil très nombreux de médailles antiques pour le cabinet du Roi, ce qui après plusieurs retards s'est effectué au milieu de l'été. On avoit sù à Copenhague qu'un avocat ici en mourant avoit laissé une riche collection à des personnes qui n'étant pas antiquaires s'en vouloient défaire, et on m'ordonna de m'en informer et en donner un rapport. J'avois connu l'ancien possesseur, j'avois vu son musée plusieurs années passées, mais je ne connoissois pas ses hérétiers et je ne savois pas en quel état il le leur avoit laissé. Il me falloit une personne qui m'introduisît chez eux et qui me procurât l'occasion d'en faire la revue, ce qui n'étoit pas tout à fait aisé, car quoiqu'ils vouloient le vendre, étant des gens fort à leur aise ils ne s'empressoient pas, et comme en ce pays avec raison on se fie peu des antiquaires ils s'étoient fait la règle de ne le montrer à personne sans qu'ils fussent présens eux mêmes et avec eux deux autres personnes qui leur servoient d'antiquaires. A la fin on m'accorda un jour pour en commencer la revue, qui fut continuée pendant cinq jours, et j'en fis un rapport aussi circonstancié, qu'il peut se faire d'une collection de 11000 médailles mal arrangées et qu'on est obligé de parcourir en peu de jours en présence d'un nombre de gens qui pour se desennuier cause[nt] des nouvelles du jour. D'après cette relation on se determina à Copenhague à l'acheter. Les heretiers, c'est à dire la veuve et le frère du defunt, en avoient demandé 2500 écus romains, ils descendirent jusqu' à 2000, et de Copenhague j'avois reçu la faculté de leur accorder 1800, mais en trainant l'affaire j'eus la bonne fortune de l'obtenir pour 1500, les possesseurs étant las de garder un tresor mort et de recevoir de tems en tems les visites des curieux qui sous prétexte de l'acheter cherchoient de le voir. Il restoit encore de faire venir l'argent, qui arriva au commencement de juin, et comme en faisant le contrat je m'étois reservé de repasser les médailles pour m'assurer que toutes les pieces que j'avois mises en liste s'y trouvoient encore, et de l'autre part eux avoient fait la condition que les armoires et les caissettes devoient rester à eux pour en faire present à leurs antiquaires, il me convint de nouveau d'employer plusieurs jours à examiner et à emballer les médailles de manière de les pouvoir transporter à ma maison. Enfin le 15 juin je pus donner l'avis à *M. Ramus* qu'elles se trouvoient chez moi, et c'est depuis cette époque que je me suis occupé jour et nuit à les reduire dans un ordre tolerable et à en faire le catalogue, afin de m'assurer jusqu'à quel degré l'acquisition étoit avantageuse, et pour savoir en l'avenir quelles sont les pieces qui se trouvent au cabinet du Roi et quelles y manquent encore. J'ai bien eu la satisfaction de me persuader que l'acquisition est superieure à ce que d'abord je m'étois imaginé, que les médailles que nous avons acquises, à les acheter en détail auroient du moins couté le double

de ce que je les ai payées, et que le cabinet du Roi va posséder quantité de choses qui manquent dans les plus riches musées. Actuellement afin que le nôtre devienne un des plus respectables il ne nous manque que certaines têtes d'impératrices très rares et extrêmement recherchées, qu'il faut attendre du hasard, et une partie de médailles grecques en argent, qu'on ne peut guere se procurer que de la Sicile et du Levant. Vous n'avez pas d'expérience dans ce genre, ainsi Vous ne pouvez pas calculer le tems qu'il faut pour examiner et décrire 11000 médailles antiques, en partie frustes et obscures, mais je Vous assure qu'en aucun tems j'ai travaillé avec autant d'assiduité pour m'en débarrasser au plutôt possible et pour gagner quelques mois de liberté d'aller à la campagne. Pourtant il me reste encore environ 1500 de la classe la plus difficile, que j'ai déjà arrangées mais pas encore décrites, et je me trouve forcé à interrompre mon travail, parceque mes forces sont épuisées et la moindre application m'est devenue pénible. Ainsi cette partie qui est des médailles grecques et qui demande des recherches exactes sera peut-être différée jusqu'à l'hiver, et je la differe avec moins de regret puisque jusqu' à present je n'ai reçu aucun avis de quelle façon envoyer notre acquisition à Copenhague, et que sans un ordre exprès je ne risquerai pas de la faire sortir de Rome autrement que sous Vos auspices lorsque Vous serez ici. Pour me retablir en forces et pour fortifier la santé de mes enfans, qui après la mort de leur soeur me donne plus d'inquietude que jamais, j'avois fixé d'aller à la campagne à la fin d'août, ce que du commencement du printems nous avions envain désiré, mais un flux de sang avec des fièvres dont ma femme souffre depuis un mois, et qui l'a obligée de se remettre entre les mains du docteur *Kohlrausch*, rend encore notre gîte incertaine. J'ai du malheur en tout ce que j'entrepris ou que je me proposé, ainsi je crains fortement que ma villeggiatura évanouira de nouveau. C'est depuis Votre dernier depart de Rome que j'ai ce projet. L'année passée je le sacrifiai au desir d'achever pour la fin de l'année l'impression de mon disgracié livre, qui encore demeure sequestré à l'imprimerie et dieu sait quand il en sortira. Le chevalier *Borgia* qui s'est chargé de traiter mon affaire avec le Cardinal *Braschi* préfet de l'économie de Propaganda m'a de tems en tems flaté qu'elle seroit terminée en ma faveur sans venir à un procès formel. On a demandé des preuves de l'intention du cardinal defunt, et on s'est contenté des dépositions que Monseigneur *Nuzzi* et l'Abbé *Riccy* ont faites en écrit très amples et très précises. Avec tout cela on ne sait venir à aucune determinaison. Il paroît qu'on est convaincu de mes raisons, mais qu'on a du regret à l'avouer après une fois me les avoir contrastées, et ainsi il se passe un mois après l'autre sans que notre projet de dedier le livre au Prince Royal

puisse s'effectuer. Ce ne sera qu'à Votre retour à Rome que la chose viendra à bout. Vous pouvez obliger ces messieurs à se déclarer pour le si ou pour le non, et en ce dernier cas je recourrai aux tribunaux ordinaires pour faire valoir mes droits. Je n'aime pas à y intéresser le Secrétaire d'état ou aucun autre personnage d'influence, parceque je crains toute espece d'obligation à des seigneurs Romains, et puisque je ne prétends que ce que je regarde comme mon droit, je me soumetts de bon gré à la décision des tribunaux. Aussi par rapport au Musée du Cardinal *Borgia* on donne des bonnes paroles à son neveu, mais on garde ce qu'on en a séquestré et les choses restent in statu quo. Il me dit d'être persuadé qu'on les restituera, mais tout va avec une lenteur effroyable. A ce qu'il me dit il a répondu instamment à la lettre que Vous lui aviez fait parvenir par mes mains, et je suis assuré qu'il fera pour nos nationaux tout ce qu'il sera en état de faire. D'ailleurs je Vous avoue que je ne suis pas parfaitement d'accord sur la maniere dont Vous lui avez parlé de moi. Je renonce à sa protection et je serois inconsolable si jamais j'en puisse avoir besoin. S'il veut me garder son amitié j'en serai fort aise, et je regarde cela comme son devoir après les services qu'en plusieurs occasions je lui ai rendus. J'ai dû aussi contribuer à la marque de distinction qu'il a reçue de notre cour. *Münter* avec lequel il s'étoit menagé à cet effet lui manda que le seul moyen d'y réussir seroit par ma recommandation ou directement à la cour ou par une lettre ostensible adressée à lui. Je fis ce-ci en des termes assez généraux, lui faisant en même tems par une autre lettre des reproches de m'avoir forcé à me mêler d'une affaire qui ne devoit passer que par Vos mains. A cela il m'a répondu: De kan let forestille Dem, at hvad jeg skrev Borgia til var efter Aftale med Vedkommende, og man vilde have Deres Anbefaling: Copie af denne Passus i Deres Brev til mig er ogsaa bleven forelagt Kronprindsen. Je pense qu'il est toujours bon qu'il soit ici une personne de plus attachée à notre nation: et que ce soit le possesseur d'un des plus célèbres musées en Italie cela nous est honorable. Vous avez appelé *Thorvaldsen* chez Vous, et j'envie son sort de se trouver dans une situation à pouvoir de tems en tems passer des mois entiers à Votre delicieuse campagne que je ne dois même me flatter de jamais voir. Comme les hommes sans famille sont heureux! Toute la terre est à eux, pendant qu'avec femme et enfans on devient servus glebae et ne peut plus franchir les bornes du territoire étroit auquel on s'est vendu. Lorsque j'étois garçon il m'embarrassoit moins d'aller de Copenhague à Rome et de Rome à Copenhague, qu'actuellement de faire une gîte à Albano ou Ariccia. Sa santé gagnera sans doute par ce beau séjour, et que le tems qu'il y passera ne sera pas perdu pour l'art, nous en avons des preuves dans les

charmans portraits de Vous et de Madame Votre Epouse et l'ingenieux basrelief qu'il y fit l'année passée. Je me flate que Votre demeure à Rome cet hiver sera plus longue que les autres fois. Thorvaldsen m'a dit que Vous conduirez avec Vous un de Vos neveux, qui sans doute sera aimable comme son oncle, et auquel peutetre je pourrai être utile en quelque façon en l'accompagnant à observer nos ruines et nos musées. Aussi Madame la Baronne reverra avec du nouveau plaisir ces objets d'antiquités et arts dont elle a tant de passion et tant de connoissance. Je Vous prie de me rappeler à son souvenir.

Je Vous suis dévoué de tout mon coeur

G. Zoëga.

2.

à Rome le 15 novembre 1805.

Monsieur

La bonté et l'amitié cordiale qui ont dicté Votre lettre du 11 m'imposent le devoir de Vous repondre à poste courante. Il est vrai que j'ai longtems différé de Vous écrire, mais c'est que d'un tems à l'autre je me suis flatté de parvenir à Vous dire quelque chose de positif par rapport à mon livre Copte et même de Vous remettre la lettre au Prince Royal que nous avons concertée. Il y a plus qu'un mois qu'on parle d'une transaction entre la Propaganda et le chevalier *Borgia*, en vertu de laquelle celui-ci devoit prendre l'entière hérédité de feu le Cardinal en déboursant une somme nette d'argent à la dite congrégation; et en ce cas Borgia devenant maitre de tout ce que le Cardinal a laissé le sort de mon livre seroit décidé en ma faveur. Mais par la lenteur qui est le caractere de tout ce qui se fait ici, l'affaire se traîne encore et jusqu'à ce moment tout reste incertain. Borgia qui étoit venu ici pour traiter cet accommodement, est reparti pour Velletri d'où il pense de revenir en peu de jours pour tacher d'en venir à bout. Votre lettre me desole en m'ôtant l'esperance de Vous voir cet hyver à Rome avec Madame Votre Epouse, dont je m'étoit flatté que l'amour de l'antiquité et des beaux arts auroit sù vaincre les obstacles qui s'opposent à cette gite. Mais je conçois qu'à Pise elle trouve à s'occuper de Muses plus douces et dont la jouissance est plus analogue à ses circonstances de santé et a sa manière de vivre. Car il faut avouer que toutes les jouissances de Rome sont melées d'inconveniens, surtout pendant l'hyver. Tout est ici si dispersé, il faut des continuels efforts pour se l'approprier, il faut souvent s'exposer aux inclémences de la saison pour arriver aux endroits où se trouvent les objets dont on veut jouir, et en partie ils sont disposés dans des salles où regne un froid qui vous indispose



à toute jouissance, et dont plusieurs fois en voulant insister à m'entretenir avec les monumens j'ai éprouvé des suites très désagréables. A Pise Vous réunissez dans Votre maison tout ce qu'il faut pour satisfaire à Vos goûts et pour réjouir ceux qui ont le bonheur d'être autour de Vous, et Vous n'êtes tentés de sortir que lorsque le beau tems Vous y invite. *M. Thorvaldsen* m'avoit dit que selon Votre dernière lettre *M. le Comte de Reventlow* ne viendra en Italie qu'après le rétablissement de la paix, et je crains fort que cette paix puisse être très éloignée. Il semble que tout se prépare à étendre le feu de la guerre par toute l'Europe, et le seul voeu que j'ose faire est que du moins notre patrie en reste exempte. J'espère cela dans la supposition que le Dannemarc n'est pas entré dans l'alliance de neutralité, mais s'est borné à une neutralité armée isolée, ce qui m'est paru le parti le plus sage. Après ce qui s'est passé il paroît que le roi de Prusse et ses alliés seront forcés à se déclarer, et je pense avec Vous que cela ne décidera pas encore du succès de la coalition. Etranger comme je suis à toute espèce de politique, il me semble que le bonsens naturel doit suggérer à tout homme sensé à peu près les mêmes idées que celles que Vous exprimez dans Votre lettre. Je plains beaucoup Madame la Baronne de l'incertitude où elle se trouve par rapport à son frere le Capitaine. De telles craintes sont peut-être plus cruelles même que la certitude de ce qu'on craint. d'ailleurs dans un nombre si grand de combattans pourquoi supposer que le sort d'être blessé soit tombé à lui? Mais on a beau raisonner sur ce genre d'inquietudes, il n'y a d'autre moyen de se tranquiliser que la ferme résolution d'étouffer la voix du coeur: et comment y parvenir? Nous commençons ici, nous autres étrangers, à sentir les consequences de la guerre, le retard des lettres et l'extreme difficulté de réaliser les billets de change. *M. Lund* en reçut un d'Altona sur Londres du tems de la première occupation d'Ancone par les François, et aucun banquier ici ne voulut l'acheter. Après leur départ il trouva moyen de s'en défaire avec une perte très considérable, et actuellement qu'ils y sont revenus je ne sais ce qu'il me conviendra faire d'un semblable que j'attends à tout moment de Copenhague.

Vous demandez avec empressement amical de ma situation domestique, du rétablissement de la santé de ma famille, des progrès de mon *Fredéric*. Ce que je puis Vous dire est en général consolant, nous avons tous gagné depuis ma dernière lettre. Mon plan d'une villeggiature feinte est assez bien réussi, le tems quoique variable, dans le total nous a favorisés. Nous avons fait beaucoup de courses et même d'assez longues, et nous continuerons encore à en faire de tems en tems, quoique pas plus avec cette fréquence comme pendant le mois d'octobre dévoué aux jouissances champêtres. Je

trouve que j'ai acqueri de nouvelles forces, et il n'y a actuellement qui m'accable que la foiblesse de mes yeux qui ne regagneront plus leur ancienne vigueur. Le travail copte les a gatés pour toujours, ce qui est une perte extrêmement sensible, surtout pour un antiquaire. Ma fille ainée dont la santé me donnoit des apprehensions, a beaucoup profité, elle a repris sa gaieté, et quoique de tems en tems elle est sujette à des indispositions dont autrefois elle ne souffroit pas, je suis pourtant rassuré que sa constitution n'est pas radicalement affoiblie et que le mal de sa soeur ne s'est pas communiqué à elle. Ma femme n'est pas encore bien rétablie. Son flux de sang vient de cesser et elle a commencé a sortir, mais la longueur du mal a beaucoup affoibli son physique et a gaté son humeur. Ma petite *Emilie* est florissante comme une rose. C'est une très jolie enfant, mais bizarre et entêtée à l'extreme. Elle me diverte beaucoup, mais elle m'étourdit souvent. Celui qui de tous a le plus gagné c'est Frederic. Il se porte parfaitement bien, quoiqu'il continue à être mince et maigre. Sa gaieté augmente par le mouvement en plein air et par la société du petit Humboldt, dont l'extreme vivacité ne me permet guères de les laisser seuls ensemble, mais qui sous ma surveillance contribue beaucoup à éveiller l'esprit de mon fils qui me paroît être d'un naturel tardif. Il apprend actuellement à écrire et à faire des comptes, et son maître n'en est pas mal content. Dans ses amusemens il développe une disposition pour le dessin, qui me donne beaucoup de plaisir en me fesant esperer que je pourrai reussir dans mon projet de le destiner à la peinture. Je ne desire pas qu'il devienne un Rafael. Point de tout. Je veux seulement qu'il apprenne de cet art autant qu'il faut pour se procurer de quoi vivre, qu'il sache faire un bon portrait ou bien un joli paysage, tout le reste est audelà de mon ambition. J'aimerois préférablement le paysage, à cause que cette branche là oblige ceux qui l'exercent de s'attacher à la nature libre, de faire leurs études en plein air et passer du moins une partie de leur tems à la campagne, la seule jouissance qui selon mon opinion en toutes circonstances et en tout age conserve son piquant, pendant que tout le reste ne sont que des gouts passagers qui nous coutent beaucoup, qui nous engagent à des efforts en tout sens, et qui finissent par ennuyer. C'est par cela que j'envie le paysagiste qui pendant qu'il n'a pour but que de se procurer sa subsistance, sans le rechercher, jouit des beautés de la nature, cette source intarissable de plaisirs non fatigans et toujours nouveaux. Il y a une branche de l'antiquité qui possède en certaine façon la même prérogative, savoir celle qui s'occupe de la vérification des sites, mais elle est combinée avec des recherches pénibles qui engloutissent la plus grande partie de nos heures et qui le plus des fois n'aboutissent à rien de satisfesant. Le paysagiste

au contraire quand une fois il s'est rendu maître du mécanique de l'art finit son tableau avec le même plaisir avec lequel il l'ébauche, et ce qu'il produit est un ouvrage permanent, au lieu que l'antiquaire à l'ordinaire ne fait qu'enfanter des opinions et des hypothèses qui sont détruites par ceux qui viennent après. Aussi les fatigues des plus habiles antiquaires ne sont que mesquinement payées en comparaison de ce que gagnent même les peintres médiocres; et le peintre est toujours sûr de gagner quelque chose pendant que l'homme de lettres s'il n'a pas un appui est exposé à mourir de faim. Ainsi je pense que mon fils, lorsqu'il sera en âge, fera mieux de se décider pour la peinture que pour les lettres, puisque la foiblesse inhérente à sa constitution ne me permet pas de le destiner à un métier totalement mécanique, ce que j'aurois encore préféré comme plus sûr et plus indépendant. Pour ce qui regarde l'envoi de mes médailles je suis entièrement de Votre avis que Vous ferez bien à consulter les intentions de Mr. de *Hauch* avant de rien décider par rapport au navire à choisir, quoique je ne doute pas qu'il donnera la préférence à la frégate Royale. A l'arrivée de sa réponse nous concerterons les mesures de les soustraire aux recherches facheuses de ces commissaires de l'antiquité qui sous prétexte d'empêcher la sortie des monumens, ne font qu'entraver la circulation de ce qui est peut-être la seule branche de commerce lucratif propre à cette ville, et que selon moi on devrait faciliter et animer en toute façon. Je viens de recevoir par Mr. *Hoyer* une lettre du Département des affaires étrangères avec la patente du chevalier Borgia pour la remettre entre ses mains. J'ai donné avis à Mr. le Comte de *Bernstorff* de l'avoir reçue, et j'en ai averti le chevalier en cas qu'en cet égard il voudroit accélérer son retour à Rome. Je crains qu'il sera un peu embarrassé à la trouver en langue Danoise de façon qu'en ce pays-ci elle devient une lettre scellée au lieu d'être une lettre patente. L'article du correspondant littéraire que Vous me communiquez est vrai dans tous les sens, et ce n'est pas sans peine que je prévois que l'ouvrage de l'abbé *Rossi*, dont l'impression étoit différée jusqu'à ce que mon livre fût achevé, et à l'auteur duquel j'ai successivement communiqué les feuilles de mon ouvrage pendant qu'il s'imprima, sortira de plus bonne heure que le mien, et que peut-être je verrai mes opinions combattues avant de les avoir exposées au public. Voilà la condition des hommes de lettres. Je vais terminer ce barbouillage par des nouvelles affligeantes. Vous savez peut-être déjà que le sculpteur danois *Rathje*, dont autrefois je Vous ai parlé, est mort à Naples le mois passé; et ce matin allant chez Mr. *Stanley* pour lui remettre Votre lettre, je l'ai trouvé dans des circonstances si critiques que je différerai l'envoi de celle-ci jusqu'à demain pour Vous dire s'il a survécu la nuit et si le médecin a

quelque esperance de le sauver. Je Vous supplie d'assurer Madame la Baronne de ma vénération et de lui dire de ma part tout ce que la pauvreté de ma plume m'empêche d'exprimer.

Je Vous suis attaché par tous les motifs de dévouement et de gratitude.

G. Zoëga.

P. S. le 16 de soir. Le pauvre Stanley vit encore, mais dans un état qui fait tout craindre. Il y avoit quelques semaines que de nouveau il souffroit des attaques de la goutte, mais comme cela étoit en lui un mal habituel on n'en fesoit pas grand cas, d'autant plus que les accès étoient moins fiers qu'autrefois, ce qu'on attribuoit à une recette que le Doct. *Kohlrausch* lui avoit prescrite. Ce ne fut qu'avant hier au soir que la goutte lui passa à la poitrine et pendant la nuit le fit tomber dans le delire. On appella *Kohlrausch* qui lui ordonna des vesicatoires et des sinapismes, qui le firent revenir à lui. Je n'en savois rien, jugez de ma consternation lorsqu' hier matin allant chez lui avec Votre lettre, *Thorvaldsen* me fit recit disant que le médecin avoit déclaré son état très dangereux. Il connoissoit ses amis, mais ses discours étoient mal connexes. Je lui dis que j'avois de bonnes nouvelles de Vous, à quoi il témoigna du plaisir, mais la lettre je la consignai à *Thorvaldsen* pour la lui donner quand il jugeroit à propos. Je fus de nouveau le voir l'après diner, et on me dit que *Kohlrausch* ayant y conduit le médecin du prince de Saxe Gotha ils avoient concerté un traitement dont on se promettoit beaucoup, et que la nuit decideroit de son sort. Ce matin je l'ai trouvé dans un état qui me paroissoit l'agonie, mais aprèsdiner les medecins ont conque quelque lueur d'esperance. C'est Mr. *Lundbye* qui est venu m'en donner part, et qui me prie de Vous faire ses très respectueux complimens. Aussitôt qu'il y aura quelque bonne nouvelle je Vous la communiquerai.

3.

à Rome le 4 juin 1806

Monsieur,

Vous avez reçu ma lettre Danoise du 28 passé, je serois ingrat si je pouvois differer la reponse à Votre gracieuse du 25, à laquelle ce jour là je n'étois pas en cas de repondre. Je vais le faire en me tenant au même ordre de choses et en commençant par les nouvelles que Vous me donnez de la convalescence de Madame la Baronne très consolantes, qui je me flate en peu de tems le seront encore davantage. Le recit de nos compatriotes m'avoit

alarmé, car quoiqu'ils me disoient que le premier accès du mal avoit été dompté par l'habilité du Docteur *Palloni*, je tremblois pour les rechutes, qui dans ces especes de maladies sont si frequentes et à l'ordinaire extremement dangereuses. Je vois donc que sa convalescence est assurée, qu'elle va lentement en augmentant de forces, et que Vous pensez deja en une couple de semaines de la transporter à Montenero, dont l'air salubre effacera toute trace et tout souvenir du mal passé, et ce septembre prochain Vous y celebraz l'anniversaire de sa naissance avec une double joie, rendant graces à la providence qui Vous l'a sauvée lorsque tout paroissoit préparé pour Vous la ravir, et fesant des voeux ardens pour la conservation d'une vie si chere à Vous et à tous ceux qui ont le bonheur de connoitre ses qualités de coeur et d'esprit. Ma situation continue à être la même que je Vous ai peint dans ma lettre du 16. Ma femme traine une vie dépérissante. Il y a une douzaine de jours qu'elle sembloit avoir un peu gagné sur son mal et elle recommençoit à se flater de pouvoir le vaincre, mais depuis samedi passé elle s'est sentie plus mal que jamais et jusqu'à hier elle n'a parlé que de mourir. Aujourd'hui elle se trouve un peu moins opprimée et a repris du courage, quoiqu'au fond son état n'est en rien amélioré. Des sueurs nocturnes excessives et continuelles, jointes à un flux d'enbas qui ne cesse jamais et qui de tems en tems se trouve mêlé de sang, et a une toux lente avec des crachemens visqueux, l'ont reduite à un squelette; et je dois admirer l'esprit avec lequel elle se soutient, la confiance dont à la moindre apparence d'amélioration elle parle de projets pour l'avenir, et la gaieté dont souvent elle se montre dans nos petites societés de soir, semblant oublier son mal et le fesant oublier aux autres. Le D. *Kohlrausch* s'est expliqué avec moi qu'il ne croit pas que l'art des médécins ait aucun moyen pour la retablir, et que tout ce qu'il peut faire se borne à la soulager et à reculer le moment de son entiere destruction. Il me dit qu'il ne regarde pas son mal comme contagieux si non pour ceux qui en ont déjà la disposition, mais qu'en tout cas je dois tacher d'empêcher la communication immediate avec ses enfans autant que possible. Il soupçonne qu'ils en aient la disposition héréditaire, et l'experience d'en avoir perdu trois par des maladies longues et consomptives me fait craindre que son soupçon ne soit pas sans fondement. Il voudroit que pendant quelques mois je leur fasse respirer l'air de la mer et même que je leur procurasse des bains d'eau marine, comme le préservatif le plus efficace. Mais voila ce qui dans les circonstances actuelles ne peut pas s'effectuer. Votre offre généreux que loin des demonstrations d'une fausse delicatesse je prends au pied de la lettre, et dont je ferai usage aussitôt que les circonstances m'y autoriseront, me met dans le cas

de pouvoir transporter ma famille aux environs d'Albano dont l'air participe de la mer et d'où nous puissions faire des excursions à Ardia ou Nettuno pour prendre des bains au rivage. Mais ma femme n'est pas en état de supporter un voyage tant soit court, non plus on m'accorderoit aucune maison en campagne ayant avec moi une malade de cette nature, et même je prévois que la solitude en campagne et la privation de la société dont elle est acoutumée me feroit qu'augmenter son mal en la fesant doublement sentir le poid de ses souffrances. De l'autre coté je ne puis pas separer ses enfans d'elle pendant que nous fesons le possible pour lui cacher que nous regardons son mal comme incurable et que nous en craignons le contagé. Voilà l'affreux labyrinthe où je me trouve, puisque ce qui se fait pour ma femme semble nuire à mes enfans, et ce que je pourrois faire pour mes enfans desoleroit ma femme. Il ne me reste qu'à remplir scrupuleusement mes devoirs envers elle, et attendre la decision de la providence par rapport à mes enfans. Ma fille ainée a passé une semaine au lit avec la fievre, qui en l'abandonnant l'a laissée dans un état d'abattement et de melancolie qui m'afflige, et la petite que j'avois fait vacciner a donné le premier exemple aux médécins que les consequences de cette opération puissent prendre un aspect inquietant. Elle eut quatre paroxysmes de fievre dont les deux derniers étant accompagnés de mouvemens convulsives furent tels à me faire repentir d'y avoir consenti. A la fin la chose est allée bien, mais elle n'a pas encore repris l'état florissant dans lequel elle se trouvoit il y a quatre semaines. Mon *Frédéric* se porte bien, mais pâle et mince comme toujours, et souvent sujet à des incommodités passageres. J'ai assurément mal fait à ne pas le remettre entre les mains de Madame Votre Epouse lors de Votre dernier départ de Rome, mais la tendresse d'un pere qui ne sait se separer d'un seul male qui lui reste, merite quelque indulgence. Si j'eusse pu prévoir ou même soupçonner ce qui m'est arrivé depuis ce tems-là, je pense que j'aurois sù la vaincre, et je suis pleinement persuadé que mon fils y auroit gagné sous les rapports. Pour ce qui regarde le consul *Wulffen* je Vous ai tout écrit. Il partit le même jour de ma lettre, et par ce que *M. Mathei* vient de me communiquer de Votre part je vois qu'il est arrivé chez Vous avant elle. Ses compagnons de voyage pensent de partir après demain, à reserve de *M. de Raben* qui considerant le passage à Naples comme trop dangereux s'est determiné à passer à Rome le tems destiné pour les bains d'Ischia. Je lui ai conseillé de faire son séjour en campagne plutôt qu'en ville, mais il craint s'y ennuyer. Notre envoy de marbres me paroît parfaitement sûr par la voie de la voiture et sous la direction d'un expeditionnaire. Ces gens là sont responsables et il n'y a aucun exemple qu'une caisse de cette

portée ait manquée de sa destination. J'ai en cette occasion de nouveau revue les bustes que notre ami Vous destine, en particulier le Votre et celui de Madame la Baronne, qui me semblent les plus beaux qui soient sortis de ses mains. Il paroît qu'il les ait achevés avec une espece d'enthousiasme, et les autres tous beaux qu'ils sont placés y à coté decèlent je ne sais quoi de froid. La lettre qu'il avoit promis de joindre à la mienne reste retardée à cause qu'il s'est trouvé engagé à accompagner nos compatriotes sur une gîte de Frascati et Albano qu'ils ont commencée hier pour être de retour ce soir. M. de *Bielke* lui a commis une statue de *Hebe*, ce qui me fait plaisir.

Il est bien surprenant que les feuilles publiques en Toscane ne parlent pas des fouilles commencées ici presque du commencement du pontificat present et encore actuellement continuées, et sur lesquelles en particulier les ouvrages de l'antiquaire *Guattani* contiennent beaucoup de notices: Il est d'ailleurs vrai que la maniere dont on les a conduites et les conduit encor[e] est si singuliere que jusqu'à present le resultat soit pour l'art soit pour l'erudition en a été très borné; et les livres de *Guattani* ont si peu de merite qu'ils ne peuvent être fort connus hors de Rome. La premiere excavation qu'on fit fut à Ostia, où on eût pu déterrer presque une ville entiere, mais où l'on s'est contenté à faire des trous en ça et en là qui servent plus à faire regretter ce qu'on a omis qu'à instruire par ce qu'on a fait. C'est là le sentiment que j'ai éprouvé à la gîte que j'y fis cet avril passé en compagnie de Madame de *Recke*. Il est vrai qu'on a tiré des fouilles d'Ostia plusieurs monumens interessans en marbre, parmi lesquels une tête de *Marc-aurele* jeune qui est un chef d'oeuvre, une assez bonne tête de *Pertinax*, quelques inscriptions notables et quantité de colonnes en differentes pierres. On a découvert une rue qui flanquée de portiques et de boutiques conduit du nord du fleuve à une place publique assez spacieuse, où il y a un édifice magnifique qu'on peut regarder comme la maison de la ville, plusieurs petites habitations privées, et aux environs des restes de batimens somptueux. Mais au lieu de poursuivre un plan regulier d'excavation, de débarrasser le terrain et mettre sous les yeux des erudits et des curieux les restes de l'antiquité que les depositions des inondations successives ont recouverts et sauvés de la destruction, et qui sans doute nous auroient démontré le plan entier de l'ancienne ville d'Ostia, de ses rues et des édifices qui la composoient, et nous auroient fourni quantité de lumieres sur la maniere des anciens de batir et de loger, on s'est delassé à mi-chemin de la rue qui vient du fleuve, on a fouillé autour des ruines qui sortoient au dessus de la surface moderne, et s'étant haté à en arracher les ornemens on les a abandonnées de façon qu'actuellement on ne

voit que peu de chose de plus de ce qu'on voyoit auparavant, et ce qu'on en voit ne suffit pas à donner aucune idée claire des formes et de l'usage des édifices. En même tems qu'on fouilloit à Ostia on fit ôter la terre autour de l'arc de *Septime Severe* jusqu'à l'ancien pavé, operation déjà faite deux ou trois fois dans les derniers siècles et qui par consequent ne promettoit pas des découvertes; et dans la suite on a fait la même chose par rapport à l'arc de *Constantin*. Pour empêcher que la terre ne couvre de nouveau les bases de ces batimens on les a entourés chacun d'un mur circulaire, de maniere qu'actuellement ils se trouvent placés comme dans des puits, ce qui gête leur aspect pittoresque et gêne beaucoup la promenade. Ainsi je pense qu'en cela nous avons plus perdu que gagné. Ayant decouvert l'ancien pavé on auroit dû continuer l'excavation en même ligne, faire des fossées pour l'écoulement des eaux et prendre des mesures afin que les rues ainsi retablies eussent été nettoyyées de tems en tems. On dit que cela auroit trop couté, mais je suis d'opinion que ce sont là des entreprises qu'on ne doit pas commencer que lorsqu'on a les moyens à les bien achever. Et même on auroit pû beaucoup faire en y employant ce qu'on a jeté en construisant les murailles autour, et en faisant des fouilles au grand Cirque, au Thermes de *Titus*, de *Neron* et de *Diocletien*, qu'on devoit prévoir qu'à les faire de la maniere qu'on les a faites ne pouvoient abouter à rien. On a bien trouvé au Thermes de *Diocletien* qu'il y avoit des pieces d'édifice dans la partie où le plan qu'en a donné *Palladio* laisse une grande place vuide, mais quelle espece d'édifices ou en quel rapport avec ceux qui se voient au dessus de la terre, nous l'ignorons également, car on s'est haté de detruire les murailles découvertes pour en employer les materiaux et d'applanir le terrain comme auparavant; et tout le fruit du travail d'une centaine de personnes pendant plus de douze mois se reduit à la découverte d'une tête de femme joliment travaillée qu'on appelle *Venus* sans qu'elle en ait le caractere, à certains blocs de travertin et une très grande quantité de briques cassées qu'ici on nomme *tavolozza* et dont on est acoutumé à se servir pour des nouvelles constructions. Il n'est que trop clair que ce n'est pas le jugement d'un antiquaire éclairé qui guide tout ce qu'on entreprend en ce genre, mais les vues interessées de certaines personnes qui par des circonstances fortuites ont gagné un ascendant et qui s'en abusent à mal employer les moyens que les bonnes intentions d'un souverain généreux met à leur disposition. Dans une fouille faite au pied du temple faussement appellé de *Vesta* on a trouvé un soubasement massif, mais on n'a pas continué à le decouvrir jusqu'au fond ni autour pour en reconnoitre la hauteur et la figure précise; et une autre fouille faite au bas du tombeau de *Cecilia*



*Metella* n'a servi qu'à empêcher qu'on n'entre plus dans l'intérieur de ce monument, jusqu'à ce que le tems bienfaisant en remplissant le trou informe qu'on a fait à l'entrée aura effacé les traces de cette bêtise. Actuellement on est occupé de deux projets qui promettent beaucoup: il s'agit du Panthéon et du Colossée. On veut débarrasser le Pantheon des édifices modernes qui y sont appuyés, en retracer les fondemens et tout ce qui peut éclaircir son ancien état: et on veut ôter toute la terre qui couvre les restes du Colossée et mettre sous un coup d'oeil tout ce qui s'est conservé de ce vaste amphithéâtre. Quant au Panthéon on avoit déjà l'année passée fouillé autour de la partie qui regarde la place della Rotonda, on avoit découvert son soubasement et on avoit trouvé des petites voutes qui l'environnoient et qui soutenoient un pavé de travertin formant une esplanade du côté gauche du Tholus. On s'étoit lassé de cette recherche sans la poursuivre au bout, mais on avoit pourtant laissé à découvert une partie de la fouille en la circonquant d'une balustrade. Maintenant on a commencé à jeter à terre les maisons qui couvrent la partie derriere de ce temple dans la vue de continuer les découvertes de ce côté-là, et M. *Fea* promet un nouvel ouvrage sur le Panthéon, où à ce qu'il m'a dit il prouvera que M. *Hirt* en ce qu'il a écrit sur ce temple a eu raison sans le savoir. Je pense aussi que *Hirt* ait raison jusqu'à un certain point, mais je suis d'opinion que *Fea* se trompe en plusieurs des consequences qu'il tire de ce qu'on a decouvert. Le déterrement du Colossée est sans doute la plus grande entreprise en ce genre qu'on ait imaginée, et s'il reussit il rendra ce pontificat pour toujours mémorable dans les annales de l'antiquaria. Il y a environ une demie année qu'on a commencé par déblayer la partie supérieure de la courbe orientale, où parmi les débris amoncelés on a trouvé une couple de torses de statues peu importantes et une belle tête de *Mercur*e, et où on a fait quelques découvertes par rapport à la construction de ce bâtiment, mais qui n'équivalent guères à la perte que cette ruine a souffert par la destruction du joli petit jardin de l'éremitte et des autres plantes qui la decoroient. Ensuite on est passé à l'excavation des corridors en bas, d'où on a déjà tiré une immense quantité de terre, qui embarrasse terriblement les environs et qui n'est qu'une petite portion de ce qui en reste encore. Il paroît qu'on auroit dû prendre des mesures pour aussitôt transporter la terre aux endroits destinés pour sa décharge, car ces nouvelles collines retardent excessivement le travail et font craindre qu'il faudra une longue suite d'années à l'achever. Il est sûr que nous aquerrons une cognition beaucoup plus juste de ce bâtiment, mais il nous faudra une longue patience pour y parvenir. Les fouilles partielles que l'architecte *Lucangeli* a fait ces dernières années dans l'in-

terieur du Colossée ont fait voir combien il y reste à découvrir, et combien de faussetés il y a en ce qu'on a écrit sur l'amphithéâtre. Voilà un prospect général de nos fouilles, dans une autre lettre je Vous parlerai du nouveau musée de statues qu'on va former au Corridor de Belvedere.

Je Vous suis entierement dévoué

G. Zoëga.

4.

à Rome le 16 juillet 1806.

Monsieur

Votre lettre du 4 a mis un terme à toutes mes inquiétudes par rapport à notre caisse. Elle est chez Vous, et Vous ne pouvez pas manquer de moyens de la faire parvenir à sa destinée. Comme M. de *Humboldt*, avec lequel et avec M. *Brown* j'ai contracté des grandes obligations en cette occasion, m'avoit dit qu'il Vous écrivoit samedi passé, j'ai différé ma reponse jusqu'à ce que j'eusse pû de nouveau visiter le musée *Chiaramonti*, dont il y a quelque tems que j'avois promis de Vous parler, et dont on est toujours occupé à l'arranger et à l'enrichir. J'y ai été hier, et cette nouvelle inspection n'a pas beaucoup augmenté l'opinion que j'en avois conçue, quoique le nombre des pieces ait été considerablement accru depuis que j'y avois été autrefois. Vous Vous rappelez le long corridor qui du premier étage des loges Vaticanes conduit au musée *Pie-clementin*, et qui à cause des délicieux points de vue qu'offrent ses fenêtres porte le nom de Corridore di Belvedere. Vous savez aussi sans doute qu'on a ramassé un très grand nombre de statues, de têtes et de fragmens en tout genre, en achetant les magasins de plusieurs marchands d'antiquités, surtout de cette espece de sculpteurs qu'ici on appelle *Rappezzini*, qui ont coutume d'acquérir des fragmens antiques pour en faire des statues et des groupes, soit en commettant ensemble plusieurs morceaux antiques qui en origine n'avoient point de rapport entr'eux, soit en y ajoutant des parties de leur propre travail. Cette classe d'hommes qui en d'autres tems avoient le merite d'attirer des sommes très considerables des pays étrangers, où cette espece d'antiquités étoit à sa place, après la prohibition totale de l'exportation de toute sorte d'antiquités, se voyant privés du lucre de leurs speculations, ont fait recours au gouvernement en demandant ce qu'ils devoient faire des marchandises qui leur étoient restées; et ceux qui avoient le plus de protection ont obtenu qu'on s'en est chargé soit en tout soit en partie, en leur accordant des annuités ou bien des termes de payement: aulieu qu'après un choix raisonné de ce peu de pieces qui pouvoient meriter d'être placés

au musée, on auroit dû proclamer des premiums pour l'exportation du reste. A ces emplettes on a ajouté plusieurs monumens qui se trouvoient épars dans les jardins du Pape, et de cette façon on a formé le nouveau musée dans le corridor di Belvedere, en transportant les inscriptions qui en occupoient la partie la plus proche de l'ancien musée à la partie inferieure où est l'entrée de la bibliotheque Vaticane. J'en ai trouvé l'arrangement presque achevé et il ne reste que très peu de place à remplir: mais puisqu'il y manque encor un nombre de morceaux que je sais qu'on a achetés, comme aussi tout ce qui a été tiré des fouilles faites par ordre du pontife regnant, je soupçonne qu'on y veuille ajouter une nouvelle branche, si ce n'est qu'on pense de créer encor un autre musée au Quirinal, en conformité du projet que l'architecte *Petrini* me communiqua il y a une couple d'années. En attendant le graveur *Capperoni* a entrepris de faire dessiner et graver le musée *Chiaramonti* et de le publier sur le même pied du musée *Pie-clementin*; et pour l'explication des monumens il a engagé M. *Visconti* très bon libraire et fourni de beaucoup de connoissances mais depourvu d'érudition classique, et M. *Guattani* antiquaire très ignorant et écrivain abominable. Il faut que M. *Capperoni* compte beaucoup sur la bêtise des acheteurs de livres. Et enfin que personne ne le previenne dans cette glorieuse entreprise on a rigoureusement defendu de dessiner d'après les antiquités de ce nouveau recueil, de façon que M. *Ackerblad* que Vous avez connu à Pise, ayant voulu copier une inscription au corridor a manqué d'être maltraité par les maçons y employés, ce qui a produit un éclaircissement en exceptant les inscriptions de la prohibition. Le nombre des statues actuellement placées est environ 160, parmi lesquelles il y a une vingtaine qui surpassent la grandeur naturelle et une trentaine qui y approchent; le reste sont des petites figures de peu de palmes. J'ai observé parmi celles de seconde grandeur une *Venus* deminuë d'une très belle sculpture, mais dont la tête n'y appartient pas et les bras sont modernes. Elle étoit dans l'attitude de s'essuyer les cheveux, ce que le restaurateur a assez bien imité, mais il eut dû choisir une tête plus belle pour remplacer l'ancienne. Une autre *Venus* plus grande que la nature a aussi du merite, mais ce n'est que le torse qui en est antique. Une grande statue que je prends pour *Mercur*e et dont manquent la tête et le bras gauche, est d'une maniere noble et à ce que je pense d'un travail Grec. Aussi une des quatre belles *Caryatides* de Villa Albani se trouve placée ici; et une médiocre statue de *Lucius Verus* divinisé, remarquable à cause que la tête n'a jamais été séparée du buste, ce qui dans la grande foule des statues imperiales qu'on voit dans nos galleries est une circonstance très rare. Il y a encor une couple de torses nuds et une demidouzaine de

figures drappées d'assez bonne maniere, sans être du reste d'une grande importance. Pour le reste je n'ai trouvé que des choses médiocres et souvent audessous du médiocre; et meme par rapport à l'érudition il n'y a que très peu de figures qui puissent meriter de l'attention. C'est en particulier le sculpteur *Pacetti*, fameux restaurateur, qui a contribué à la création de ces statues, et dont entre autres on admire ici la déesse de la Paix avec le jeune dieu de la Richesse sur son bras, groupe composé de plusieurs morceaux anciens et modernes, et vanté dans une piece volante écrite il y a environ seize ans par un très habile antiquaire, comme une copie antique d'une statue Grecque décrite par *Pausanias*, tout cela pour en imposer au Baron d'*Erdmansdorf* qui étoit à Rome avec la commission d'acheter des antiques pour le cabinet du Roi de Prusse, mais qui fut averti de l'imposture, et ce chef d'oeuvre fut conservé pour le bien du public Romain. Le nombre des têtes et bustes au nouveau musée monte à environ 210. En général ce ne sont que des portraits très communs et très mediocrement exécutés, ou bien des inconnus qui pourront fournir aux antiquaires des occasions à déployer beaucoup d'erudites conjectures pour parvenir à la conclusion qu'après tout ce sont des têtes qu'on ne connoit pas. J'avoue que j'aime à voir une suite de physionomies même inconnues, mais nos galleries ici en abondent déjà jusqu'à la satiété. J'y ai trouvé une belle tête que je prends pour *Alcibiade*, une polie tête d'*Agrippine* mere de *Neron*, une d'*Antonin le Pieux* plus grande qu'à l'ordinaire et bien exécutée, une de *Trajan* presque colossale, et une de *Minerve* qu'on loue beaucoup, mais que je regarde comme un ouvrage de la décadence des arts. Il y a aussi une tête colossale d'une déesse étrangere placée auparavant au jardin de Montecavallo, qu'on nomme *Isis*, mais que j'aimerois mieux à prendre pour la déesse Syrienne. Du même jardin on a transporté un grand sarcophage assez joliment travaillé, représentant des *Baccanales*, que j'avois déjà longtems souhaité qu'on le plaçât sous toit, parcequ'il contient quelques figures pas communes; et aussi une couple de cippes ou d'autels carrés avec des basreliefs interessans. J'y ai retrouvé aussi un basrelief très remarquable de la victoire de *Bacchus* sur *Deriad* roi des Indes, que j'avois décrit plusieurs années passées dans l'atelier d'un sculpteur comme unique dans son genre; un autel de sculpture très elegante découvert à *Gabii* où *Venus* se trouve entourée des *Menades*; et un autre autel anciennement dans la *Villa Aldobrandini*, dédié à huit divinités, dont deux se voient sur chacune des façades. En outre il y a plusieurs fragmens de basreliefs estimables soit pour l'elegance de la sculpture soit pour l'érudition du contenu.

Pardonnez, Monsieur, ce barbouillage sur un objet qui gueres Vous interesse assez pour Vous dédommager du tems que coute

la lecture d'une lettre si longue. J'ose pourtant Vous prier de la communiquer à Madame la Baronne, qui ayant plus de loisir que Vous et aimant avec passion toute sorte d'érudition, voudra peut-être la daigner de la parcourir.

Je suis tout à Vous  
G. Zoëga.

5.

à Rome le 16 octobre 1806

Monsieur,

Nous voilà de retour de notre villeggiatura. Mes enfans y ont infiniment gagné, et ils ne cesseront jamais de se rappeler Votre bonté avec des sentimens de gratitude. Surtout *Frederik* paroit tout à fait un autre de ce qu'il étoit en partant. Aussi *Laura* a repris du moins en partie sa gaieté et son embonpoint, et la petite *Emilie* est revenue plus vive et plus leste que jamais. Moi seul, qui en certaine façon malgré moi ai dû être de la partie, j'en ai approuvé des effets contraires, en rapportant une dysenterie qui dure déjà un mois et qui m'a réduit à un état de foiblesse qui me fait tout craindre. Mon mal est de la même espece de celui dont M. *Thorvaldsen* a tant et si longtems souffert, et je n'ai plus les forces de la jeunesse pour y resister comme Thorvaldsen a pû faire. Cette circonstance m'a déterminé à abbrevier notre séjour à la campagne, que nous etions proposé de prolonger jusqu'à la fin du mois, et en fait je commence à me sentir un peu soulagé dès que je me trouve en repos dans mon maison où j'ai de l'assistance audelà de ce que je pouvois me procurer à l'Arícia ou à Albano. Le projet dont je Vous avois écrit de confier ma famille à M. *Reinhart*, échoua à cause de certains embarras qui de semaine en semaine retarderent le depart de cet ami, de façon qu'au lieu d'aller à la campagne au mois d'août il n'y vint que vers la fin de septembre. Ainsi voyant au commencement de septembre que je ne pouvois plus compter sur lui, je pris la resolution d'y aller moi même avec mes enfans et leur amie *Nunziata Labruzzo*, ayant obtenu le consentement de ma femme à condition de faire venir à la maison une de ses tantes qui lui est particulièrement attachée pour l'assister dans mon absence, et de venir toutes les semaines à Rome passer quelque tems avec elle, ainsi me divisant entre l'une partie de ma famille et l'autre. C'est peut-être de ces gîtes où une couple de fois je me suis mouillé que je dois repeter l'origine de ma maladie, qui du commencement n'étant qu'une simple diarrhée ne me fit aucune impression, mais dans la suite devint ce qu'ici on appelle *premiti*, me causa des douleurs excessives et me rendit la plus petite promenade pénible. Nous avons passé

le mois de septembre à l'Arícia, où nous avons joui de la société de M. *Canova*, qui nous a comblés d'honnêtetés et pendant ma première gîte à Rome a voulu regarder mes enfans comme partie de sa famille les accompagnant dans sa voiture à Nemi et autres villages voisins. Mais nous le perdimes trop vite, car il n'y resta qu'une douzaine de jours, rappelé à Rome par l'activité de son esprit et l'impatience de continuer ses travaux qui l'assurent de l'admiration de son siècle, de même que la bonté de son coeur et la douceur de ses manières lui gagnent l'amour de tous ceux qui le connoissent de près. Le premier d'octobre nous nous sommes transférés à Albano, où nous avons la société de la famille *Humboldt* et de Md. *Angelica Kaufmann*, chez la quelle nous étions comme chez nous, et ç'a été avec grand regret que nous avons dû les laisser le 11 du mois. Les circonstances du tems et l'appareil militaire de ces environs là ne permettoient pas que je laissasse ma famille seule, car sans l'accompagnement d'un homme ils ne pouvoient sortir de la maison. Dans ma dernière absence Mrs *Kalleberg* et *Thrane*, qui se trouvoient à Albano, les avoient assistés. Ces messieurs partirent le jour avant nous, et Md. *Angelique* est aussi revenue à Rome un couple de jours plus tard que nous autres. Ma femme se porte tolerablement, l'absence de ses enfans lui procurant plus de tranquillité lui a fait du bien, et elle auroit souhaité que nous fussions restés plus longtems à la campagne. Son médecin persiste dans l'opinion qu'elle ne peut pas guérir, mais il paroît qu'elle puisse vivre longtems dans cet état de dépérissement. Elle commence en certaine façon à s'y accoutumer et à souffrir ses maux avec plus de patience, en se flatant de les vaincre à la fin par la force de sa constitution. Mr *Mathei* Vous a sans doute fait part de son arrivée ici. Il nous a donné des nouvelles très consolantes de Vous et de Madame la Baronne que je me flate de sentir confirmées par Vous même. Mon bien-être est si étroitement lié au Votre que rien ne peut tant m'intéresser que d'en être assuré. Notre caisse pour Copenhague est elle partie, ou n'avez Vous encore reçu aucune participation de Mr de *Hauch* par rapport à cela? Je manque de lettres de Mr *Ramus*. Nous avons ici Mr de *Neergaard* qui a laissé sa famille à Paris pour faire le tour d'Italie accompagné d'un dessinateur François. Jusqu'à présent je ne le connois que peu, mais il me paroît fort instruit, surtout en mineralogie. Il vint me trouver à Albano où il a passé quelques jours afin de visiter les vulcans extincts de ces environs. Vivez heureux et ne cessez pas de m'accorder Votre bienveillance.

Je Vous suis attaché de tout mon coeur

G. Zoëga.

## 9 BREVE FRA FREDERIK MÜNTER

6.

Khvn 3 May VIII.

Deres Brev, min dyrebare Ven, af [7/3 1808] har jeg modtaget for 14 Dage siden. Jeg havde strax svaret derpaa, dersom jeg ikke havde ventet paa Grev *Baudissins* Anmærkninger til mit Skrift. Disse har jeg endnu ikke faaet, skjøndt jeg har bedt en Ven, at tilbagekalde Sagen i hans Erindring og skjøndt jeg veed at han beskjæftiger sig dermed. Jeg vil da ikke lade denne Post gaae hen uden at svare Dem, og dette saa meget desmindre, som jeg paa Søndag bliver viet til Biskop, da strax tiltræder Embedet, og saa maaskee i de første Uger ei faaer Tid til at tænke paa andet end paa de for mig aldeles nye Forretninger.

Hvad Deres Ven Grev V[argas] angaaer, da anseer jeg det for en stor Vinding, om han kunde skjænkes sit egentlige Fædreland tilbage. Men dette Ojeblik er neppe det lykkeligste til at entamere en Negociation desangaaende, skjøndt vore Bergværker i Norge udentvivl høiligen trænge til en Reformator. Aller mindst troer jeg at man maatte begynde h e r; bedre var det efter min Mening, om D e enten directe, eller først igiennem Deres Herr Svoger hørte Grev Rev[entlovs] Tanker. Da han er Rentekammerets Præsident, og alle Biergværker staae under dette Collegium, saa vil sikkert intet skee uden ham: og følgelig vil og den directe Gang være den sikkerste. Sapiienti sat.

Jeg har gjort Hr. *Stub* Uret. Han har endnu ikke forladt Fædrelandet, men er først rejst op til Norge. Tillige er her en ung Mand fra Livorno, hvis Navn jeg i dette Ojeblik ikke kan komme paa igjen. Med een af disse to sender jeg Dem Hakon Jarl, og hvad jeg ellers har til den Tiid, der kan interessere Dem. *Hellfried* har ogsaa skrevet en Bog mod Englænderne, som da skal følge med. De holde os strængt blocquerede: men Posternes Gang kunne de dog ikke afskjære. Deres allierede her, la Fronde, piiner os dagligen med nye og altid falske Rygter om hvorledes det staaer til i Jylland og Fyen. Undertiden løber mægtige fiendtlige Floder ud fra Kjøbenhavns Børs: men Sandheden er formodentlig den, at England har saa meget at feje for sin egen Dør, at vi vel komme til at beholde Rolighed, i det ringeste at Sielland ei bliver angrebet, og at i Sverrig Mangelen begynder at blive saa stor, at de, foreenet med Finlands Occupation vel vil tvinge dette ulykkelige Land. Forresten føres Krigen mellem os og Sverrig med megen Humanitet, og Parlamentær Baade gaae ofte mellem Helsingør og Helsingborg. Der skal være Uenighed mellem Kongen og den engelske Minister *Thornton*, et Indfald de skal have gjort i Norge, skal være drevet tilbage, og Krigen skal langt fra ikke være popu-

lær i Sverrig, hvilket da er saare naturligt, især og, da en stræng Conscription, for hvilken ikke engang den mægtige Adel har været befriet, skal have fundet Sted. De see, at jeg stedse skriver, s k a l: thi det er virkelig kuns Rygter jeg har at meddele Dem; dog er det saadane som synes at være de rimeligste.

Slaget med Skibet Prinds Christian har været eet af de allerblodigste. Dog har ingen Entring funden Sted. *Jessen* og *Rothe* leve. *Rothe* er vel saaret, men har dog allerede skrevet sin Broder, Justice R[aad] *Rothe* til. Hav den Godhed at mælde dette til min Søster i Deres næste Brev til hende. Han er een af vore Ungdomsvenner; og jeg har nyeligen skrevet hende meget uvist om hans Skiebne. Men *Willemoes* er faldet. Hans Liig drev i Land ved Callundborg, og blev der jordet tillige med nogle andre Officerers og Matrosers. Ham kjendte man allene paa 2den Aprils Medaillen, saaledes var hans Ansigt bleven forvandlet.

Kassen med Mynterne og med de Bøger De har havt den Godhed at sende mig, staaer i Odense. Kammerherre *Hauch* har ikke holdt det raadeligt at lade den passere Beltet. Disse Sørovere havde udentvivel erklæret den for bonne prise. De drive deres Uforskammenhed saa langt, at det er for det meste vore egne, af dem bortranede, Skibe, som de bruge til at blocquere os med. Men Passagen fra Langeland til Sieland og til Lolland kan de ikke spærre.

Her gaaer alting ret got, paa Dyrheden nær. Brænde og Viin ere for Oieblikket de værste Artikler, og da Papiir. Presserne staae for det meste. Alle som have at skrive meget, spare hvad de kan. Cancelliet selv skriver paa halve Ark og i Quart Format, og dersom Ørholms Papiir Fabrik ikke hjælper i Sømer, maa Gud vide, hvorledes vi til Vinter skal faae det fornødne til vore Skriversker.

Alligevel maa vi ikke lade Modet synke. Fienden til Trods skal alle vore Videnskabelige Sysler gaae deres Gang frem. Den Antiquariske Commission er atter i Virksomhed. Dens Circulaerer udstædes efterhaanden i Provintserne: og for Sjellands Stift skal jeg nok sørge, at Præsterne indsende de Beretninger som ere forlangte af dem.

*Avellino's* Journal har interesseret mig meget. Jeg kjendte ham allerede igiennem *Calcagni*, og havde af *Calcagni* faaet en smuk Afhandling af ham: de Ariadnes Augustæ numo aureo. Hav den Godhed at lade mig og Professor *Thorlacius* tegne som Subscriber, baade for Journalen, og for hans Numi Italiæ. Ved Rejsende faar De vel undertiden Leilighed at tilsende os Hæfterne og jeg kan da erlægge til *Schmidt Phiseldek* hvad Abonnementet koster for os begge. *Calcagni* har allerede proponeret mig at træde med *Avellino* i Forbindelse, for ved ham at faae completeret, hvad der mangler mig i Mynter af Kongeriget Neapel, og da han driver en liden Handel med gamle Mynter, vil det være saa meget des



lettere, dersom De vil interessere Sig for mig hos ham. Jeg har allerede ladet den Del af min Catalog, som indeholder denne Classe, afskrive, og skal ved god Leilighed, naar f. E. Stub eller *Grøn* (saaledes hed den unge Mand) reiser, afsende den til Dem. Jeg kunde da besterne ham noget vist aarligt, og *Heigelin*, som jeg endnu kjender fra vor Ungdoms Tid, er da vel saa god at gjøre Udlægget. Idag sender jeg Dem kun som en liden Captatio Benevolentiae for ham en Fortegnelse over nogle Mynter i min Samling, som jeg holder for ubekjendte. Han kan gjøre ved den hvad han vil; og ere nogle iblant dem virkelig ubekjendte, saa staar Tegninger deraf ham til Tieneste til at indrykkes i hans Journal.

Den unge Mag. *Koës* er nu formodentlig allerede i Nürnberg. Derfra gaar han til München, hvor han vel kunde blive en fiorten Dage til tre Uger; saa at De rimeligviis kunne vente ham i Slutningen af Junii eller Begyndelsen af Julii Maaned.

Fra Rom have vi havt den Efterretning at min Søster atter ikke er vel. Der handles nu om *Augusta's* Hiemkomst. Gid min Søster vilde være fornuftig! Det er dog billigt hvad Faderen forlanger, og der skal nu være en Bernsk Dame, Mad. *Freudenreich* som kan tage hende med til Bern, hvorfra Brun selv, eller hendes Broder kunde hente hende. Om min Søsters og *Ida's* Hiemkomst er endnu ikke det mindste talt, og jeg haaber, at saalænge Vexelcoursen nogensinde vil tillade det, Br[un] ikke heller vil forlange at de forlade Italien.

Schmidt Phiseldek har bedt mig at skrive Dem, at De formodentlig nu har modtaget tre Breve, som han kort efter hinanden har ladet afgaae. Han er ilde faren med hans ældste Søn, som har nu i næsten et Aar lidt meget ondt af en Scrophuløs Materie der har kastet sig paa det eene Øje, hvilket jeg er bange for at Drenge mister, om Sygdomen ikke hæves snart. Nu skal, saasart Lufte bliver varmere, Søebad forsøges, som unægtelig er et meget virksomt Middel mod skrophuløse Tilfælde.

Hvad der bliver af mig i Sommer, veed jeg endnu ikke. Jeg har i Sinde at visitere i alle Stiftets Kjøbsteder; og kan jeg, d. e. risikerer jeg ikke altfor meget for Engellænderne, saa gaaer jeg fra Corsøer over til Fyen, for at besøge Deres Frue Søster i Trolleborg, og see det Trolleborske og det Schaarupske Seminarium. Men dersom Englænderne fik fat paa mig, og vidste at jeg var Forfatteren af Skriftet imod dem — hvorledes vilde disse Røvere behandle mig? De begynde nu at drive Mordbrænder Haandværk, at skyde paa Bønderhuse ved Strandkysten, at gjøre smaa Landdinger og sætte Ild paa de fredelige Vaaninger. Er saadant tilforn bleven hørt i honet Krig?

Naar De skriver til Neapel, saa beder jeg at anbefale mig *Daniele*, som endnu ei har svaret Commissionen, og *Delfico* til ven-

skabeligst Erindring. Napolitanerne ere overalt lidt dovne. Det er Maaneder siden, ja næsten et Aar at jeg skrev Biskop *Forges d'Avanzati* til: *Zoega* har bragt Brevet selv paa Posten i Rom. Men intet Svar har jeg faaet.

Jeg er og bliver stedse Deres hengivneste

*F Münter.*

## 7.

Kiøbenhavn d. 29 Aug. IX.

Jeg skylder Dem, min dyrebare Ven, Svar paa 2 af Deres Breve; thi det tredie af 30 Jun. har jeg ikke modtaget. Undskyld Forsinkelsen med min Visitationsreise, om hvilken Deres Frue Søster, Gr. *Reventlow* har underrettet Dem, da jeg havde den Fornoielse at være meget ofte paa Holsteinborg medens jeg visiterede der i Egnen, og at have hende og hendes elskværdige Døttre og Svigersøn jevnlig som Tilhørere i Kirkerne og Skolerne. Men nu trykker Gielden mig paa Samvittigheden, og det er Tid at afbetale den, da jeg nu snart skal tiltræde en ny Reise, og da maa-see i en tre Ugers Tid ikke mere er Herre over mig selv. Jeg har meget at sige Dem, og begynder med *Zoegas* Børn.

1. Inderlig Tak for Deres skønne Forestilling til Kongen. Den har i disse Dage været mig tilsendt af Cabinetssekretairen og jeg har ifølge den mig tillagte Befaling tilskrevet Kongen mine Tanker. Jeg har foreslaaet at Kongen vilde tage imod Mskpterne, og give *Federico* en Pension af 500 Rdl. indtil han er moden til at bruges i Fædrelandets Tieneste: for Døttrene har jeg foreslaaet en Pension af 200 Rdl. uden at fastsætte nogen Terminus ad quem, det er altsaa paa Livstid, og en lille Udstyr naar de giftes. Naar vi nu beregne at *Federico* faaer Pensionen til han er 25 Aar gamel, d. e. endnu 14 Aar, da er det 7000 Rdl. Døttrenes rimelige Levealder ville vi regne 30 Aar endnu, og 1000 Rdl. Udstyr; saa er det ogsaa 7000 Rdl. for hver. Altsaa balancerer det, og da det er meget mueligt, at de beholde Pensionen længere, da de gierne kunne leve længere, er Fordelen paa deres Side. Jeg har selv bragt Kongen min Forestilling, og han syntes ei at være uvillig over Forslagene. Med Grev S[chimmelm] havde jeg ogsaa talt derom. Planerne gaae nu udentvivel til Finance Collegium. Der er kun een Mand jeg er bange for, Etatsraad *Lange*, som ikke forstaaer Spøg naar det gielder Penge. Men jeg haaber at Sch[immelm] nok bringer ham til Rolighed. Etatsraad *Birch* er desuden Z[oegas] gamle Ven, og *Kirstein* er os sikkerlig ikke imod. Altsaa har jeg den bedste Forhaabning om et got Udfald. Da er mit Forslag at Drengen komer til Justitsraad *Schow*, som vor *Zoegas* Ven, og med ham kan han tale italiensk, indtil han faaer lært Dansk. *Schow*

har et par haabefulde Sønner, og er gift med en saare agtværdig Kone, en Datter af *Tyge Rothe*. Forslaget at den antiquariske Commission skal udgive Zoegas Skrifter, er ogsaa saare godt. Jeg haaber at det bifaldes. Men jeg taler ikke derom, af Frygt for at Directionen for Museum ved Kongens Bibliothek, i hvis Spidse *Moldenh[awer]* er, vil ellers søge at tilegne sig disse Skatte, og jeg synes dog, det er billigt at Jeg har dermed at gjøre. Jeg agter da at foreslaae, at Schow faaer Ordre at tiltræde Commissionen. Han, Jeg og *Thorlacius* skulle da nok besørge det fornødne, uden fremmed Mellemkomst eller Overbestyrelse, som jeg ikke skjøtter om.

2. Grev *Vargas*. Ifølge Deres Brev venter jeg ham omtrent d. 20 Sept. og haaber at være til den Tid hiemkommen fra min Visitations Reysse. Hvad jeg kan gjøre, for at skaffe ham Bekjendskaber i hans Fag, og med det Terrain han staaer paa, skal jeg redeligen gjøre. Han er Deres Ven, og jeg kan altsaa med Sikkerhed tale fortroligen med ham. Men videre formaaer jeg ikke at udrette noget. Hans Fag er saa forskielligt fra mit, at jeg ikke kan have nogen Indflydelse. Jeg kunde endog lettelig skade ham. Saare meget var det at ønske, at en saa kyndig Bergmands Indsigter bleve brugte til Fædrelandets Tieneste; og jeg haaber at han ikke har begivet sig paa den lange Reise, uden i det mindste at have erhholdet Vink om Rimeligheden af Udfaldet. Vore norske Bergværker, især Kongsberg, skulle efter Sagkyndiges Sigende, være yderlig forfaldne; især skal den sidste Administration der ei have været til Gavn. Men vil man troe dette paa vedkommende Steder; vil man tilstaae at have været uheldig i Valget af Personer og Midler? Vil man fatte Tillid til en Mand, som man dog stedse vil ansee for en fremmed; vil man gjøre ham Tilbud som han kan imodtage? Paa alt dette veed jeg endnu Intet Svar. Dog frygter jeg for at *Vargas* vil finde Vanskeligheder, at Departements Chefen selv vil høre andre &c. Men paa den anden Side haaber jeg at Kongen er indtaget i Forveien til hans Fordel, ligesom De ogsaa sikkert vil have anbefalet ham hos dem som kunne virke, og Manden vil desuden anbefale sig selv. Opdagelsen af en riig Sølv-gang i Kongsberg vilde være af yderste Vigtighed for os i disse Tider; og Forbedringen i hele Bergbygnings Systemet maatte, skjøndt langsommere, frembringe de allervigtigste Resultater. Tillad mig nu kun tilsidst det fortrolige Spørgsmaal: Eier *Vargas* Formue? kan han see Tiden an, og blive her nogle Maaneder uden at lade sig afskrække af Vanskeligheder, som maaskee kunde gøres i Bergyndelsen? Er dette Tilfældet, saa vil meget være vundet.

3. Hvad mig selv angaaer, saa takker jeg Dem først meget for de Skrifter De har havt den Godhed at medgive Grev *Vargas*. Hvad der ei er bestemt for mig selv, skal uopholdeligen vorde di-

stribueret. Dernæst, med Hensyn til den lille Fortegnelse over Romerske Mynter af hvilken jeg har Deres Tilladelse at yttre, hvad der mangler mig i deŋe Samling, da maa jeg takke Dem derfor paa Italiensk: *Voi siete il Rè dei Galantuomini!* Ja inderlig Tak for deŋe Deres Godhed! Jeg skal ogsaa strax benytte mig af den, og paa følgende Side udtegne de Familier, og de Keisermynter som mangle mig aldeles, eller hvoraf jeg kun har saare faa. thi, da Catalogen ikke er specificeret, kan ingen anden Designation finde Sted. Ei heller aspirerer jeg til nogen Fuldkomenhed i Romerske Keisermynter, men er glad ved skikkelige Sviter og de mærkværdigste Typer af hver Regiering. Jeg har og allerede over 5000 af dem. Jeg ønsker da kun at Deres gavmilde Ven vilde overlade mig følgende: *Carausius. Julianus Apostata, Avitus og Leo. Manlia Scantilla, Didia Clara og Antinous* er uidentivl uægte. ellers vilde det være store Skatte i enhver Samling. Af Familie Mynterne ønsker jeg følgende: *Afrania, Aurelia* (dersom den har en Ørn paa Lynstraalen med Navnet *Cotta*) *Carinatia, Clodia, Sergia, Terentia, Titinia.*

Af de 3 Mynter fra Marseille beder jeg kun om een som ikke har Løven. Men de tre Medaglie incerte ville være mig meget kiere, dersom de have tydeligt Præg, saa jeg kan probere min Konst paa dem.

Men nu beder jeg Dem og, at sige mig ret oprigtig, hvormed jeg atter kan tiene den brave *Migliorini*. Hvad Fag arbejder han i? Hvilket Slags Bøger vilde være ham velkoment?

Jeg længes meget efter *Avellinos* numismatiske Journal, og skal skrive ham til, saasnt jeg har faaet den. Midlertid hav den Godhed for mig at sige ham i Deres næste Brev, hvormeget jeg er ham taknemelig for den Umage han gjør sig for en Mand, han ikkun kiender af Navn.

*Delfico* har sendt mig sine 2 nyeste Skrifter: Historien af Re- publ. San Marino, som nu vel er den eeneste Republik i Europa, paa det lille Senarica nær i Kongeriget Neapel; og hans Bog om Historiens Unytte. En Historiker, som selv erklærer sig imod Historien! — det er Synd, thi med al sin Paradoxie er Bogen fortræffelig skrevet; og skiøndt jeg var vreed paa ham, har jeg dog ikke kunnet lade være at læse den, og har i mit Hierte maattet give min gamle Ven Ret i adskilligt. Men jeg er ogsaa en Historiker, og bør ei lade min Yndlings Videnskab falde. Havde jeg Tid, saa kunde jeg været fristet til at kaste ham Stridshansken til.

Jeg skylder Dem endnu een, og det er en meget varm og hiertelig Tak for det Arbeide De har paataget sig, ved at give min Kiøbenhavns Beleiringshistorie italiensk Klædebon. Jeg kan ikke sige Dem, hvor meget jeg længes efter at see dette mit kiere Barn i saa skiøn en Dragt. Denne Forfængelighed vil vel være en For-

fatter tilgivelig, især naar det angaaer saadant Emne og saadan Nationalsag. Gid Skriftet, som flød ud af et glødende Hierte, maatte aabne Manges Øine, og vise dem, hvorledes den ædle og hoi-modige Nation handler, naar den troer at kunne ustraffet trodse alle guddommelige og menneskelige Love! Send jo, saasnart det er giørligt, Exemplarer til Sicilien. Der kunde det maaskee gøres behov, at man lærte dem at kiende! Især beder jeg om tre, eet til *Calcagni*, eet til *Landolina* i Syracus, og eet til min Ven *Don Donato Tommasi* i Palermo.

Min Afhandling for Det Italienske Akademie, som jeg dog har tænkt paa flere Gange, kan jeg endnu ikke kome nogen Vej med. Jeg er bange for, at jeg ikke er den Gienstand voxen. dog skal jeg tage fat paa den endnu een Gang, naar Vinteren kōmer. Saa-længe maa jeg bede Dem om Overbærelse.

Med første gode Leilighed skal jeg sende Dem Afskrift af de tvende Taler jeg har holdt for Kongen i Ordens Kapitlet. Er da den tredie Deel af *Müllers Lexicon* færdig trykt, skal den følge med.

Min Nieces Brøllup har været 14 Dage efter *Carls* og *Augustas* Hiemkomst. *Charlotte* reiser om faa Dage med sin Mand til Lübek. *Augusta* er bleven en fortræffelig Pige. Min Søster har Ære af hendes Opdragelse, og jeg haaber at *Br[un]* skønner derpaa. Gid jeg kun formaaede at tilbageføre et got Forhold mellem Mand og Kone! Men der er desværre dybt indgroet Bitterhed paa begge Sider. Disse to Mennesker forstaae hinanden ikke, og giøre Intet for at nærme sig hinanden. det er derfor det bedste at de leve adskildte, og dette vil kunne skee, naar hun giør Sit dertil, ved at leve med al muelig Oeconomic: thi nu koster hver Scudo hun fortærer, ham over 3 Rdr. Dansk Cour[ant]. Dog — det er næsten forgiæves at tale derom. Klagerne blive stedse de same, og hun har Ret i Meget: især og deri, at hendes Vexler ikke kōme ordentligen. Dog dette har den eiegode Grev *Sch[immelmänn]* paa-taget sig at bringe i Orden. Han er vor Trøst: thi han har stedse været Mægler imellem dem, og begge Partier have i deres før hendes Afreise oprettede Contract modtaget hans Tilbud og bedet ham om fremdeles at være det. Og han er ogsaa den eeneste som kan virke; thi ham har *Br[un]* Ærbødighed for.

Kongen er i denne Tid glad og munter. Han maa altsaa have trøsterige Efterretninger. Som jeg hører her, er *Blome* og *Caulin-court* ogsaa tilstede ved Fredsforhandlingerne i Finland. Man mener her med Vished, at *Pr[indsen]* af *A[ugustenburg]* ikke modtager det ham giorte Tilbud. Han har ved den første Cour han havde hos sig som Statholder i Christiania erklæret sig paa en for de Norske meget smigrende Maade: at den nye Værdighed var ham saa meget des kiarere, som den aabnede ham Udsigt til at

blive længe hos dem. Prinds *Frederik af Hessen* er kōmen over efter 40 Timers Seilads paa en svensk Baad, som var taget. Englænderne jagede ham. Han seilede midtgiennem en Convoyflode; tæt under svensk Val; man holdt ham altsaa for en Svensk, og hindrede ham ikke videre. — Papiret har nu ikke mere Rum. Lev vel, min dyrebare Ven, skriv mig snart. Især giv mig Efterretninger fra Rom, Neapel og Sicilien — og Tillad mig at jeg anbefaler Dem indlagte Brev til min Søster.

Deres hengivneste

*F Münter.*

8.

(Kbh. 8. Maj 1810).

Kun faa Ord idag, kiæreste Ven, da Tiden neppe tillader mig at skrive, men jeg nødvendig maa svare Frue von *Humboldt* og min Søster; og, da jeg ikke veed, om de, naar dette Brev ankomer have forladt Rom, ikke veed nogen sikkrere Vei end at adressere Brevene til Dem. Maaskee de ere i Florenz, da findes de hos *Donato Orsi*, eller i Mayland, da er deres Adresse *Claude la Baume*. Dog jeg troer ikke at min Søster kōmer bort. Hun faaer vist i Oieblikket at Reisen skal gaae for sig, af sin hæftige Sindsbevægelse nye Anfald af Sygdomen, og maa da blive liggende. Og hvorledes kan da *Ida* forlade sin syge og lidende Moder? Jeg forsikkrer Dem, at jeg hverken veed ud eller ind i deñe delikate Sag. Raade kan jeg ikke. Thi jeg seer lutter Ulykke imøde om min Syster kōmer, og lutter Ulykke om hun bliver. Hun maa selv decidere sin Skiebne! Hvad der fra hendes Venners Side kan skee, indskrænker sig til at forekōme voldsomē Mesurer, ifald *Ida* ikke strax kōmer tilbage. Thi *Br[un]* vil ikke troe at min Søster er saa syg: Han vil holde alting for Spilfægteri. Breve som ere skrevne mig til, vil han ikke engang læse, som han gjorde med Fru v. *Humboldts* Brev, hvilket han afviiste, da hans Søster vilde give ham det, med det Svar, at Intet læse ham, uden hvad der directe kom til ham — han vil da blive rasende, naar han erfarer hvad jeg forudseer, at *Ida* ikke reiser med Frue v. *Humboldt* — og han har allerede den Plan at begiære Kongelig Ordre til min Søster. Ja det var mueligt at han selv begav sig paa Veien til Italien: og i saa Fald var det sandelig nødvendigt at sikkrer den stakkels Kone for ubehagelige Optrin: thi naar Lidenskabens vogner i ham, og han er irriteret, kiender han ikke stort til Skaansel. Dog — herover ville vi endnu ikke ængste os. De skal betimeligen vorde underrettet om Alt, og den Kongelige Ordre vil vel heller ikke være saa strax at udvirke, som han maaskee troer, især naar man veed Beskeed i Forveien. Jeg kan ikke skrive alt til Frue v. *Humboldt*. Hun bad mig kuns, at anvende al min Indflydelse, for, ifald min

Søster ei kom afsted, at overbeviise Br[un] om, at det ei var ond Villie. Hun troer altsaa at jeg har Indflydelse. Beviis paa hvor liden jeg har er netop at hendes saare fornuftige og venlige Brev blev saaledes sendt mig tilbage. Men hvad jeg ikke kan skrive, kan De vel, naar De tale med hende — eller skrive hende til, fortroligen meddele hende. Vil hun udrette noget, maa hun selv skrive Br[un] til. Men ogsaa dette kan ikke hielpe stort. Thi han respec-terer ingen uden *Sch[immelmann]*.

Mangfoldig Tak for de Mynter, Deres Brev til Commissionen indholdt for mig. De 2 Kobbermynter ere desværre ikke ægte, men den lille Sølvmynt er deilig. Afhandlingen er endnu ikke bleven oplæst; men det vil skee i næste Møde. *Gierlew*, som De udentvivl erindrer, er bleven udnævnt til Chargé d'Affaires i Tunis. Han veed ikke, naar han kommer til at reise, men gaer da directe til Italien. Ham skal jeg da give adskilligt med til Dem.

Om Ministerialforandringen hos os skriver jeg Intet. De er sikkert saa noje bleven underrettet derom, at jeg ikke kan tilfoie noget nyt. Publicum er aldeles derouteret, og seer deri fremed Politik.

Min Kone lever nu eensomt paa Landet. Adskillelsen fra mig og hendes Børn skal helbrede hende: og den synes at gjøre god Virkning. Kiender De *Chiarugi* i Florenz? Castberg taler med stor Varme om ham. Skulde jeg være saa ulykkelig at hun ikke blev restitueret, saa veed jeg ikke hvad jeg skal gjøre, for dog nogenledes at gjøre hende Livet taaleligt, og ei at forsømme noget, som med Tiden kunde have velgiørende Indflydelse. Consultationer med fremede Læger føre ikke til noget i en Sygdom, hvor man nødvendigviis maa observere Patienten selv. Men var Florenz eller Paris ikke saa langt bortliggende, saa bragte jeg hende til eet af Stederne! Dog — jeg har den faste Tillid til Gud at han hielper mig; og jeg ojnør allerede denne Hielp, da Sygdomens Symptomer blive mildere, endskiøndt den fixe Idee vedvarer, og da især Graad har indfunden sig. thi tilforn var hendes Øje altid tørt. Men nu græder hun, og længes efter mig og sine Børn. Bliver hun restitueret i Somer, saa reiser jeg i August Maaned med hende til Norge. De maa nu ikke saa snart vente paa noget Brev fra mig. thi sidst i de ðene Uge tager jeg ud paa Landet for at visitere og kommer da neppe hjem før kort før St. Hans Dag. Midlertid vil ogsaa min Søsters Skiebne være afgjort. Men forefalder der noget mærkværdigt her i Kiøbenhavn, skal De sikkert blive underrettet derom.

Beviis mig det Venskab at brænde dette Brev.

*Vargas* er endnu i Christiania og befinder sig vel: Vinteren har hidintil hindret ham fra at reise vidre. Han synes at være meget vel lidt deroppe. Lev vel min dyrebare Ven.

K. 8 Maji X.

FM.

(10. Juli 1810).

I den korte Tid, kiæreste Ven, jeg er her imellem Landemodet og en Visitationsreyse jeg skal tiltræde til Møen, finder jeg netop saa megen Lise, at jeg kan besvare Deres sidste kiære Brev, endskiøndt med faa Ord.

Jeg har Dem den største Forbindtlighed for alt det Venskab hvormed De opfylder alle mine Ønsker. Gid jeg kun nogensinde kunde være saa lykkelig at vise Dem min inderlige Taknemelighed! Meget kiært er det mig at De endelig har befriet *Zoegas* Bog fra Fængslet; og med stor Glæde og Interesse men tillige med inderlig Længsel efter vor alt for tidlig bortgangne Ven vil jeg studere den. Jeg mener at de som her burde have Exemplarer ere følgende 1. Kongens Bibliothek 2. 3. begge Universitetsbibliotheker i Khvn og Kiel 4. Siellands Stifts Bibl. som jeg nu er betænkt paa at formere 5. Biskop *Birch*. 6. Provst *Engelbreth* 7. Generalsuperintendent *Adler*. maaskee een og anden ønskede at have Bogen af Patriotisme. ogsaa enkelte Svenske Lærde kunde attraae den. med 20 Ex. vilde formodentlig alles Ønsker kunne tilfredsstilles.

Deres Commission til Prof. *Wiborg* har jeg udrettet skriftlig, da jeg fik Brevet Dagen før min sidste Afreyse fra Kiøbenhavn. Han har været meget farlig syg, men er nu restitueret. Ogsaa *Schmidt-Phiseldack* har skrantet i al den Tid, og stedse faaet nye Recidiver af Feberen. Men jeg haaber dog at han nu er af med den.

For det mig tilskikkede Diplom takker jeg meget. Jeg skal og strax efter min Hiemkomst bevidne den brave *Migliorini* min skyldige Erkiendtlighed. Midlertid hav den Godhed at sende ham et Exemplar af den Afhandling *Gierlew* bringer Dem fra mig. Det er den same om hvilken jeg allerede eengang har givet mig den Frihed at tilskrive Dem. Men da *Gierlew* reiser herfra i min Fraværelse, maa jeg arrangere alting 3—4 Uger forinden. Han bringer Dem derfor Intet Brev, men kun nogle Exemplarer af den Afhandling og *Schows* Levnetsbeskrivelse over *Zoega*, som er temelig noiagtig men meget tør. Den franske Udgave, som Prof. *Puerari* har bearbejdet, vil være behageligere at læse.

Jeg begynder nu ogsaa at troe at min Søster bliver i Italien. Nu da Fru v. *Humboldt* ikke reyser saa snart. Hvad vil *Br[un]* være vreed! Det er godt at jeg ikke seer ham saasnart; ellers fik jeg det glatte Lag! i hendes Huus veed man endnu ikke hvad Resolution hun vil tage. Men vi alle maae ønske at hun bliver. Dog er det billigt og fornuftigt at *Ida* kommer med første Leilighed, og deri giver *Br[un]* sikkerlig ikke efter.

Min Kone er nu, Gud være lovet, saa vel, at hun reiser med mig til Møen. Paa Hiemveien agter jeg at besøge Deres kiære Sø-



sterdatter paa Holsteinborg: og dersom man der vil bevare min Kone paa nogle Dage — vil jeg smutte over til Fyen, hvor jeg ikke har været i mange Aar. Kun Engellænderne ikke faae fat paa mig! Lev vel, bedste Ven, og lad mig være Dem stedse anbefalet.  
d. 10 Jul. 1810.

*F Münter.*

10.

(Kbh. 11. September 1810).

Medens jeg, min kiereste Ven, var paa Visitats og i Fyen, hvor jeg ogsaa tilbragte fire glade Dage paa Brahetrolleborg, og fandt Deres Frue Søster og hendes elskværdige Børn i bedste Velgaaende, var Skipperen ankommet med de tvende Bøger, De havde givet ham med til mig: og for faa Dage bragte Kåmerjunker *Raben* mig Ringen, Mynter fra Mr. *Hall*, og den tredie Del af *Fabroni's Vitæ Italarum illustrium*. Om hver Sag især.

a. For Bøgerne takker jeg meget. Journalen er saare interessant. Afhandlingen om det italienske Sprog, har jeg endnu ikke faaet Stunder til at læse.

b. Ringen er deilig! Jeg kan ikke noksom takke Dem for denne kostbare Foræring! Den er den skønneste Prydelse for mit Dactyliotheke, der allerede har 40 skaarne Stene, og dobbelt saa mange Paster. Den er ogsaa bleven beundret af alle dem, som jeg har viist den til; og den er ligesaa mærkværdig for dens Betydning, som for dens smukke Arbeide. Skulde jeg udtrykke dens Betydning med latinske Ord, saa blev det disse: *Cyrenaica subsacta*.

c. Mynterne. De skriver i Deres sidste Brev: har *Hall* snydt Dem, saa maa Gud forlade ham det! snydt har han mig vel egentlig ikke: thi alle Mynterne ere ægte. Men det forekommer mig dog som han har taget saare hoy Betaling. Ere hans Priser for nærværende Tid de gangbare Priser, saa har jeg forresten Aarsag til at være vel fornojet: thi da har min grædske Myntsaml. som nu er stegen til et Antal af 2900 Stykker en langt hoiere Værd for mine Børn, end jeg nogensinde havde troet. Men hvad jeg egentlig har at udsætte, er at han deels har sendt mig meget lidet af det jeg havde forlangt, og meest Ting jeg ikke forlangte, saa jeg har faaet adskillige Doubletter; deels at han har viist Uvidenhed ved at tillægge adskillige Mynter Navne, der ikke tilkomer dem, og udgivet dem for hvad de ikke ere.

Det faaar nu saa at være, og vi ere for Fremtiden advarede. Maaskee vor fælleds Ven, *Francesco Fontani* lod sig formaae til ved Leilighed at være mig behielpelig til eet og andet, saafremt De vilde anbefale mig og give mig Credit hos ham for Pengene. Jeg er derfor saa fri at vedlægge en lille Fortegnelse over de

Pondera jeg har, og over nogle Mynter jeg ønsker. Og dernæst lasciamo lo fare. I næste December skal jeg sende Dem flere Penge. Alt hvad jeg oppebærer i Species, er bestemt til Empletter. Det er sagtens ikke meget. Men Coursen er alt for slem til at sætte Bancosedler om i Sølv!

d. For Fabronis Bog mangfoldig Tak. Jeg har sagt det til *Moldenhawer* at De har hele Værket til Bibliothekets Tieneste. Han synes at ønske det, og vil bede om nogle flere Bøger til. Men hvad enten det bliver derved, eller han betænker sig om igjen, er jeg Dem ansvarlig for Bogen. Jeg har nu temmelig Materialier samlede for at skrive den mærkværdige *Steno's* Levnet. Dog har jeg af *Fabbr[oni]* lært nogle Skrifter af ham at kiende, som det maaskee vilde være mueligt at finde i Florenz, især om *Fontani* vilde hielpe. Vidste jeg, at de vare at faae, skulde jeg saa længe udsætte mit Arbeide, stolende ogsaa heri paa Deres Venskab. De ere:

1. Epistola de propria conversione. Flor. 1677.

2. Epistola ad virum eruditum, cum quo in unitate S. Rom. Ecclesiae æternam amicitiam inire desiderat, de methodo convincendi acatholicum. Flor. 1675. Qu.

3. Epistola de interprete S. Scripturæ. Flor. 1675.

4. Epistola ad novæ Philosophiæ Reformatorem de vera Philosophia Flor. 1675.

5. Parochorum hoc age. Flor. 1683.

og da har *Fabbroni* selv udgivet adskillige mærkværdige Breve af ham i *Lettere d'Uomini illustri Firenze 1774. 2 Bind.*

De fleste af disse Skrifter ere smaae Pieçer. Maaskee alt opslugte af Tiden. Men got var det om de kunde reddes for Forglemsen, og det burde dog skee i en Biographie. Derfor beder jeg Dem at interessere Sig for Sagen. Naar jeg er færdig med mit Arbeide, haaber jeg at pryde Skriftet med *Steno's* Portrait, som Prof. *Winslow* hans Paarørende, eier. *Steno* var, som De veed, en meget berømt Læge, der gjorde store Opdagelser i Anatomien: men det der især gjør ham vigtig for mig, er at han, efter sin Overgang til den katholske Kirke, blev den første katholske Biskop for de Nordiske Lande. Og Skriftet kunde maaskee blive interessant med Hensyn til de Forenings Planer, som sikkert engang kommer à l'ordre du jours, naar *H a n* først er færdig med Spanien, England og Rusland, som nu synes at staae for *Touren*.

2. Sagen, vor Ven *Spinola* angaaende, er incamineret. *Hauch* vil tale derom til Kongen, og Ordens Kanstleren, med hvem jeg har talt, lægger ingen Hindring i Veien. Jeg haaber altsaa at den kan blive realiseret d. 28 Jan. 1811. Men det er dog vel bedst ikke at give Manden noget Haab, der alligevel kunde blive skuffet. Vor

antiqu[ariske] Commissions Brev til Ham om at han er valgt til dens Medlem afgaaer om en 14 Dage, inden jeg reyser ud paa Visitats igien, og da skal jeg tillige skrive ham til og takke for min Udnævnelse til Academico indefesso.

3. Pakken til Dem med mit trykte Brev til Erkebiskoppen af Upsal, og en anden til Duca *Vargas* i Neapel har *Rosenkrantz* givet til C[ammer]herre *Waltersdorf*, som dengang vilde reise til Italien. Nu bliver han nok for at arbeide paa sin Udnævnelse til at være *Dreyers* Eftermand. Han er ikke ordentlig i at bestille Commissioner, hvilket jeg desværre veed af egen Erfaring. Kan De, saa reclameer begge Pakkerne af ham; ellers frygter jeg for at de ere forlorne.

4. Om min Søster veed jeg at hun har passeret Florenz. Men det er vel endnu uvist om hun ikke bliver Vinteren over i Schweitz. Baron *Renne[n]kampff* er reist tilbage til Rußland efter 9 Maaneders Ophold her. Intet er endnu bleven afgjort. Jeg er bange for at den stakkels *Augusta* vil tage sig det meget nær!

5. *Gierlews* Afreise, som skulde være i disse Dage, er atter bleven udsat. Thi han skal først gifte sig med en Frøken *Holsten*, en meget elskværdig Pige, hvis Fader er Comānd[eur] i Søetaten. Han bringer blandt andet med, min Afhandling om Inscriptionen angaaende de Samothraziske Mysterier (hvis den til Algier udnævnte *Carstensen* faaer denne med, ifald han neml. gaaer over Livorno) og min Afh. om det Locale i Eleusis og Omegnen; som nu endelig er bleven oversat paa Fransk — slet nok, men dog tro, saa en sagkyndig Italiensk Lærd kan under Deres Bestyrelse ikklæde den det italienske Sprog, for at kunne trykkes iblandt Academiets Afhandlinger.

6. For alt det Venskab De har beviist *Koes* og *Brøndsted*, takker jeg dem inderlig. Jeg haaber sikkert at Fædrelandet skal have Ære, Videnskaben Gavn, og vi alle Glæde af disse unge Mænd, især af *Brøndsted*, som er det bedre Hoved.

7. Jeg har lovet en ung Dansk, *Andreas Bonnevie*, som formodentlig om nogle Maaneder kommer til Dem, at anbefale ham til Deres Bevaagenhed. Han var en meget duelig theologisk Candidat, men ved Krigens Udbrud greeb han til Kaarden, og blev Officerer; dog er det hans Ønske, atter at gaae tilbage til Videnskaberne, og at søge Præstekald. Han reiser med en norsk Kiøbmand.

8. Med min Kone gaar det, Gud være lovet, bedre. Hun kan nu allerede atter bestyre sin Huusholdning og kome blandt Folk; og Lægerne tvivle nu aldeles ikke mer om at jo hendes Melancholie efterhaanden vil aldeles forsvinde.

Lev vel min Kiæreste Ven! Saasnart Brevet til Spinola er

reentskrevet og underskrevet, skal jeg atter skrive Dem til. Vale et me ama.

Kbhvn d. 11 Sept. X.

FM.

11.

(Kbh. 27. Oktober 1810).

Indlagt erholder De, kiæreste Ven, Commissionens Breve til *Migliorini Spinola*, hvori ham meddeles hans Udnævnelse til Medlem, og hvori jeg har vedlagt min Taksigelse for Diplomet som *Academico indefesso*: saa og til *Duca Vargas*, udi hvilket han bedes om at anstille Undersøgelser paa det Sted i Egnen af Pæstum, hvor *Spartaci* Nederlag var. Thi disse Slaver, som bragte Rom a deux doigts de sa perte, vare for en stor Deel Cimbrernes Børn, altsaa hører denne Krigs Historie i visse Maader til vore Nordiske Oldsager.

Det er nu tre Uger siden *Gierlew* reiste. Han har taget sig en ung Kone, og vil formodentlig derfor reyse noget langsommere. Men sidst i December er han sikkert i Deres Egn, og gjør Dem sin Opvartning. Han er en brav ung Mand: men han har vor nutids Ungdoms Feil — stor Tillid til sig selv. Gid han, naar han kommer til Tunis, hvilket maa være en meget vanskelig Post, handler med Klogskab, saaledes som Statens Interesse fordrer det!

Min Søster bliver Vinteren over i Frankfurt, for ikke strax at kome ind i vort kolde Clima. Hendes Mand har hertil givet sit Samtykke. Jeg er glad derved, thi en syg Søster og en syg Kone var alt for meget paa eengang. Min stakkels Kone er endnu ikke i Orden. Hun har været i Sömer meget med mig omkring paa Landet, ogsaa hos Deres Frue Søster i Fyen, og den Tanke, som gjorde mig saa ulykkelig hele afvigte Vinter, da hun ikke pønsede paa andet end paa at ende sit Liv, er nu temmelig forsvunden. Følelsen for Religion og Pligt er isaahenseende kommet tilbage. Men alligevel ønsker hun med inderlig Længsel sin Død, og vil, da hun føler sig udygtig til sine Forretninger, oppebie sin Opløsning i Sengen: kun der er hun rolig; naar man faaer hende op af den, bliver hun meget hæftig, i det ringeste meget bevæget i sit Sind. Altsaa har hidintil kun een fix Idee vexlet med den anden, skiøndt denne er mindre skrækkelig — men hvo indestaar mig for at den første, som dog ikke er ganske udslettet, skiøndt den kuns undertiden ytrer sig, og da kuns med Ord og Ønsker, aldrig med Foretagender, ikke engang komer tilbage. Dog finde *Bang*, og *Callisen* hende bedre. *Brandis* vil derimod ikke tilstaae at hun er forbedret i sin Tilstand. Jeg begynder at frygte for, at *Brandis* har betragtet hendes Sygdom fra en ikke ganske rigtig Side, og ikke har taget Hensyn til hendes Character i hendes sunde

Dage, som dog burde kome med i Overveielse. Jeg er i en meget sørgelig Forfatning. Syv Børn — dog saa got som uden Moder! og hvad maa jeg selv lide ved stedse at see paa hendes Lidelser uden at kunne afhjelpe dem, uden at kunne med nogen Tilforlidelighed oine den Tidspunkt naar dette Onde har raset ud! Thi at den Tid vil kome er der hoieste Rimelighed for. Men Gud allene veed — Naar!

Min ældste Søn tager i disse Dage sin første Examen, og det gaaer godt: dette er dog nogen Trøst. Den anden skal dertil ad Aare.

At *Pontecorvo* har været her, er bleven meget vel imodtaget, og har yttret sig paa en saare tilfredsstillende Maade saa at man har de bedste Forhaabninger, veed De vel allerede af andre Breve. en af de svenske Adjutanter som var med ham, har været saa meget des uartigere. Det har overhovedet været hans svenske Led-sagere meget imod at han har modtaget Kongens Indbydelse. Grunden er naturligvis: Fornærmeren tilgiver ei. og vor gode Konge er bleven grovelig fornærmet i Sverrig. Vi leve her stille og i lang Forventning af Fremtiden. Vexelcoursen over 600. Inden Aarets Udgang venter man at den bliver henved 1000. lutter indvortes Fiender at kiempe med: thi det er især Jøderne — nogle Christne maaskee med — som ødelegge os ved deres Speculationer! Først da, naar man vil beslutte at gribe til kraftige Mesürer, kan nogen Hielp være at vente. Thi de halve Forholdsregler føre til Intet, gjøre ondt værre, og kunde eluderes paa tusinde Maader. Nu skulle Kongens Embedsmænd have Tillæg. 50 p. C. for de første 400 Rdr. og 25 p. C. for det øvrige. Noget vil det vel hielpe. Men hvorledes de komme ud med deres Huusholdninger, begriber jeg ikke. Jeg veed hvad min koster mig, uagtet den største Oeconomie. Jeg har den ikke for 12000 Rdr. Hvilket De let vil begribe, naar jeg siger Dem, at en Fierding Smør nu koster mellem 60 og 70 Rdr. og et par nymodens Støvler med Opslag er bleven betalt med 46 Rdr.

Gierlew bringer Dem min Afhandling til det italienske Academie: sur le local d'Eleusis et de ses environs. Det er bleven en stiv fransk Oversættelse, gjort af en *Hameken*, som er barnfød i Tunis. Men jeg haaber at den vil vinde under en duelig italiensk Oversætters Haand, hvis den skal trykkes i Acterne. Ordret er den bleven, og hist og her har jeg tilfoiet et dansk Ord til Veiledning. Naar den engang bliver trykt, beder jeg om de Ark som kome til at indeholde den, separat til mig. Gierlew bringer Dem ogsaa min Afhandling om en græsk Inscription, som har Hensyn til de samothraziske Mysterier, om hvilken De har havt den Godhed at love mig, at De vilde lade besørge deraf en Italiensk Oversættelse. Jeg skulde næsten troe at denne Afhandling vilde være de

Italienske Lærde velkomen, da den kan foranledige Undersøgelser i deres Smag, som mueligen torde føre til interessante Resultater. Maaskee *Schulthesius* paatog sig Umagen, hvis De ikke veed nogen bedre. Men da han skriver en stiv italiensk Stil, slipper De ikke for mig! Thi Dem bønfalder jeg om, at corrigere ham! Vor Ven *Vargas* ønsker at Afhandl. maatte vorde hans Fætter, Hertugen, dediceret. Da kan Dedikationen til Academiet i München gerne bortfalde. Men Spørsmaalet bliver tilsidst kun, om nogen Boghandler befatter sig med Forlaget? Dette Spørgsmaal vil decidere hele Resten, og er egentlig det preliminære, uden hvilket det ikke kan hielpe at tænke paa Oversættelsen.

Lev vel, min dyrebare Ven, og vær lykkeligere end jeg!

Kiøbenhavn d. 27. October 1810.

*F Münter.*

P. S. Jeg har i det for Oversætteren bestemte Exemplar af min Afhandling gjort enkelte Tillæg. Tillad mig at tilføie end eet til den Anmærkning som staar pag. 22. »In der Iliade hingegen, *I*, 243 wird von ihnen gesagt: beide umfasse bereits in Lacedämon die vaterländische Erde.«

Min Søster kører endnu denne Vinter: hun skal allerede være passeret Cassel.

12.

(Kbh. 8. December 1810).

Først og fremmest, kiæreste Ven, min hiertelige Lykønskning til den saa heldigen overstaaede Fare! Deres Frue Søster *Schimmelmann* gav mig den første Efterretning derom: nogle Timer derpaa fandt jeg Deres Brev. Dernæst glæder jeg mig inderlig over, at De agter at besøge Fædrelandet. Jeg tvivler ikke paa, at jo Deres Plan udføres, og at vi altsaa Foraaret og eendeel af Sommeren nyde den Lykke at have Dem her. Og jeg regner da ogsaa paa at tilbringe nogle glade Dage med Dem paa Holsteinborg. Deres Frue Søster *Reventlow* er netop her. hun længes saare meget efter Dem, og allene for hendes Skyld burde De iværksætte Deres Forehavende.

Tak for alt hvad De har sendt mig med min Søster. Hun er da nu atter huusvant, og det gaaer vel. Det lader til at Forholdet med Manden, som hidintil har været meget godt, vil blive varigt. Hun er skikkelig vel, og *Ida* vinder alles Hierter. Paa min Kone har hendes Tilbagekomst gjort et godt Indtryk. Hun tilstaaer at hun er gjerne hos min Søster, og hendes Melancholie bliver virkelig mildere. Har vi nu kun først overstaaet Vinteren, saa haaber jeg alting vil blive godt!

Brevet fra Corfou var mig saare kjær komment. De kan forestille Dem, hvad jeg knytter for Planer dertil: om literære Opdagelser, om Rigdomsskatte, og andet mere. Vil de i Corfu sende Oldsager, skal jeg sende Bøger og Mineralier, og saaledes skal Forbindelsen etableres til fælleds Gavn mellem Grækenland og Danmark. Jeg har igaar refereret *Prosallendis* Publike Tilbud om Forbindelse, for Videnskabernes Selskab. Svaret, hvorom *Bugge* og jeg vare enige i Forvejen, vil De see, om De skjøtter om at læse mit Brev til ham. Men han vil tillige være vort Selskabs Medlem, og dette gaaer ikke saa hurtigt, skjøndt han ytrer Ønsket meget forbindligt. Efter vore Love skal ingen antages til Medlem, uden han er en ved Skrifter bekiendt Lærd, eller har indsendt en Afhandling. Jeg har derfor søgt at give ham den Sag at forstaae paa en delikat Maade; og jeg haaber at han ikke vil stødes derved. Jeg kan sandelig ikke hielpe ham saa gjerne jeg end vilde. Videnskabernes Selskab faaer næsten hver Session Breve af Lærde, som sender noget, og lade sig tillige forlyde med dette Ønske, og *Bugge* maa ofte have ondt ved at svare dem høfligen. Men denne brave Mand lover meget interessante Bidrag, og saasart disse ere indkomne, skal jeg nok sørge for Resten. Men det er min Ven, Kammerherre *Schubart*, som maa hielpe til at de indkommer, og tillige holde ham ved godt Lune. Forresten er den Idee, at det eene Videnskabers Selskab har en Correspondent eller Repræsentant hos det andet, meget god. Jeg har længe havt saadan Plan i Hovedet. Nu kommer de i Corfu med detsamme. Tænk paa, om ikke en lignende Forbindelse kunde stiftes mellem det Italienske Akademie og Vort Danske. Der ere jo her saa mange, som ere Medlemmer af begge. Det Neapolitanske, og Institutet i Mailand kunde gjøre detsamme. Men de smaa italienske Academier maatte ikke være med i saadan Confoederation. Thi deres Navn er Legio. Overvei denne Sag. Maaskee De kunde nærmere indlede Planens Udførelse naar De kom til os.

Jeg er forundret over det Ital. Akademies Virksomhed. Var ikke en Omstændighed, saa skulde jeg strax have fremlagt Acterne i Selskabets Samling. Men vor Ven *V[arga]s* har i Listen over Medlemmerne en Titel som ikke tikommer ham. Blev dette seet, saa vilde hans Uvenner vide at benytte sig deraf paa en frygtelig Maade. Er det mueligt saa lad dette Blad omtrykke. Han er endnu bestandig i Norge. Men har længe ikke skrevet. Opdagelserne han har gjort skulde være store. Misbrugene ikke mindre. Nu kan De tænke, hvorledes Vedkommende ere opmærksomme paa ham.

Deres Tale til *Indefessi* i *Alessandria Marengo* har jeg læst med megen Fornøjelse. For Deres skønne Italienske Stil gjør jeg Dem Intet Compliment. Thi det er jo notorisk, at De skriver med

al den Eleganz som en Italiener selv kan naae, og dette har Deres og min Beleiringshistorie tilstrækkeligen dokumenteret.

*Micalis* Bog har jeg seet hos min Søster. Jeg længes efter at læse den, saasnart hun har Kobberne hæftede.

Den unge *Malling* kommer een af Dagene til Dem; han reiste for 8 Dage siden. Men han bringer Dem Intet med fra mig uden en kierlig Hilsen, fordi det eneste jeg havde kunnet faaet, tredie Deel af *Müllers* Lexicon, ikke var færdigt fra Bogbinderen.

Gierlew har skrevet fra Dresden, og skynder sig til Wien. formodentlig er han da hos Dem samtidig med dette Brev. Hvorledes vil han nu kome over til Tunis? og hvad har han der at gjøre? Det vigtigste er vel for ham at han bliver i Italien, indtil Freden sluttes, og dertil vil han vel uden Tvivl findes meget villig.

*Rosenkranz* har selv erindret *Waltersdorf* om Pakken til Dem og til Duca *Vargas* i Neapel. Men det vil vel ikke skade, om ogsaa De tilskrive ham desangaaende. Han er altfor meget i den store Verden, for at agte paa slige literære Bagateller. en Æske med Svovlaftryk fra *Millin* i Paris har han kastet bort for mig — han eller hans Folk. Nok, jeg fik dem ikke: og dog forsikkrede han mig at have tilsendt mig dem ved sin Hiemkomst. Jeg blev derfor strax bange, da *Rosenkranz* sagde mig at have overgivet Pakkerne til ham. Det værste er at jeg næsten ikke har mere Aftryk af Brevet til Erkebispens af Upsal, da de allerfleste gik til Sverrig. Dem jeg har, skal jeg i Nødstilfælde ærligen dele med Dem.

Det skønne Exemplar af Beleiringshistorien har jeg leveret til *Moldenh[awer]* for Kongens Bibliothek. Hav nu den Godhed, naar De faar Pakken, at sende eet Exempl. til Corfou, og et andet til Cav. *Luigi Bossi*, forhen M[onsi]g[no]re Bossi i Mayland, min gode gamle Ven.

Tusinde Tak fordi De vil see at forskaffe mig nogle af *Steno's* (ikke *Fabbroni's* som De formodentlig af Feiltagelse skrev i Deres Brev) sieldne Skrifter! Jeg haaber, at naar jeg har alt samlet, skal hans Liv og Levnet blive et interessant Skrift. Indlagt, kiereste Ven, sender jeg Dem en liden Vexel paa 64 Rdr. Species som er 192. Mark Banco. maaskee jeg skylder Dem eller *Fontani*, som jeg hilser kierligst, noget deraf. Disponer som De og *Fontani* vil over denne lille Sum; dog ønskede jeg ved *Thorwaldsens* Venskab at erholde for en 20 Scudi eller saa omtrent, fra Rom *antike* Paster, som *forestiller Guder og mythologiske Gienstande*. Min Søster har bragt mig endel andre med, som i Grunden ei haver synderligt Interesse, saasom Dyr, Capricci, og s. v. Dernæst vilde jeg gjerne have et par *Kobberringe*, af det Slags, som Almuen pleiede at bære dem: sædvanlig er en Steen deri indfattet. Jeg har saaledes et par Jernringe: ogsaa vilde *Thorwaldsen* forpligte mig meget om han kunde skaffe mig nogen christelig Lampe af



Catacomberne, saasom en med Lystestagen, eller med den gode Hyrde. Og — la somma de' miei voti, una Tegola Etrusca con lettere! Men denne vil Fontani bedre vide Udveie til end Thorwaldsen.

Endnu eet Spørgsmaal, som jeg har forsømt at gjøre min Søster, ville De tillade mig at forelægge Dem. Hvad vilde vel et smukt Christus Hoved i Mosaik, graat i graat, af en Scudo's Størelse komme til at koste? Naar jeg engang skal have den Ære at salve Deres Majestæter, skal jeg have en ny biskoppelig Ornat, og behøvede dertil et smukt Charnier, for at holde Bispekaaben sammen for Brystet. Det er derfor jeg giver mig den Frihed at spørge Dem derom.

*Lanzi* er jo død! *Sestini* hans Efterfølger. Det er en saare brav gammel Mand, med hvem jeg flittig har corresponderet medens han var i Tydskland, og som har beviist mig meget Venskab 1806 da jeg var i Berlin. Jeg beder Dem at hilse ham inderlig fra mig, naar De seer ham.

Jeg er af mit ganske Hierte Deres hengivneste

*F Münter.*

Min Søster, og *Ida* hilse kierligt. *Mima Zoega* er allerede vandt til os. nyelig saae hun stift paa mig og raabte: Un prete che ha moglie!

—Khvn d. 8 Dec. 1810.

13.

Kiøbenhavn d. 26 Jan. XI.

De faar idag, kiæreste Ven, kuns et kort Brev af mig som jeg allerede med forrige Post skulde ladet afgaae.

Det indeholder en venskabelig Hilsen fra O[ver] H[of]marskall *Hauch*, som har andraget for Hans Majestæt Deres Ønske angaaende den brave *Migliorini Spinola*. Kongen er ikke utilbojelig til at beviise ham den attraaede Naade, da Manden teer sig saa ivrig for at fremme vor Commissions Formaal, og vil vedblive at være Os til Tieneste, samt har de andre Egenskaber som kunne qualificere ham dertil. Men Sagen kan ikke gaae saa hurtig, da Keyseren har yttret det Ønske at man i saadane Tilfælde først vilde correspondere med ham. Det er derfor nødvendigt at De i et Brev til Statsminister *Rosenkranz*, som paa Ordensdagen d. 28. erholder Elefantordenen, andrager derom; da faaer *Waltersdorf* formodentlig Befaling at sonde i Paris, og jeg haaber at vort Ønske derpaa bliver opfyldt ved næste Ordenshoitid. Foruden *Rosenkr[anz]* erholder G. R. *Fritz Moltke* og Admiral *Winterfeld* Elephanten; de øvrige Promotioner og Udnævnelser ere denegang ikke talrige.

Min Søster er ret vel, og hilser Dem hiertelig: saa og Pigebørnene. *Ida's* Sang har opvakt megen Sensation, man har længe ikke hørt saadan Stemme. Med *Brun* og min Søster gaaer det over al Forventning godt; og nu, da han endelig naaer sit Ønske, at faae et Kors i Knaphullet, vil han vel blive end mere traitabel.

Jeg læser for nærværende Tid *Micalis Storia d'Italia avanti il dominio de' Romani*, og læser den med meget stor Fornojelse. Manden har stor Kundskab, og en sielden Kritik; dertil skriver han et meget smukt Sprog; saa jeg holder Bogen i alle Maader for at være Classisk. Naar De engang kan finde Leilighed til at sende mig den, vil jeg være Dem meget forbunden derfor: den vil vel ikke koste stort over 10 Scudi, som jeg kan erstatte i næste Termin. Jeg haaber at De har faaet den Vexel paa 64 Scudi jeg sendte Dem sidst; og tillige mit Brev til den brave Secretair for Videnskabb. Selskab i Corfou. Vi længes meget efter Efterretninger fra *Koes* og *Brøndsted*, som vel nu formodentlig ere komne tilbage til Italien, da der efter hvad min Søster hører fra Neapel, neppe er blevet noget af deres Reyse til Grækenland.

Consul *Gierlew* maa efter min Gisning være ankommet hos Dem, og bliver vel en Stund i Deres Naboelav. Hvad skal han nu ogsaa gjøre i Tunis?

Vor Stilling er og bliver densame. Financerne ere ikke blevne bedre. Ikkun en hastig Fred kan hjælpe os. Men hvor ere Udsigterne dertil? Maaskee det engelske Regentskab, hvis det kommer dertil, vil vise sig fredeligere, end det nuværende Ministerium: men vil de andre have Fred?

Dersom De kiende Abbate *Sestini*, som er kommen i Florenz i *Lanzis* Sted, saa beder jeg Dem, at lade ham hilse inderlig fra mig, og hvis han har noget at skrive mig til, at lade det gaae under Deres Couvert. Jeg har været i nogle Aar i Correspondenz med ham, og har gjort hans personlige Bekiendtskab, medens jeg i Aaret 1806 var i Berlin.

Med min Kones Helbred gaaer det noget bedre, men saare langsomt. *Callisen* vil at hun til Sommer skal reise til Carlsbad og *Töplitz*. Vil da Kongen tillade mig det, saa følger jeg med hende.

Min Søster beder Dem at hilse *Micali*.

Fra Grev *Vargas* har jeg for ikke længe siden havt et Brev, skrevet i Røraas. Han har gjort adskillige intressante Opdagelser: men inden han kommer tilbage, faaer man vel intet ret at vide, hvorledes han har funden Tilstanden deroppe. Glem ikke hvad jeg skrev Dem til i mit sidste Brev, ham angaaende! og nu lev vel min kiæreste Ven. Gid dette ny Aar, hvis første Maaned nu snart er til Ende maatte i alle Maader være lykkeligt og behageligt for Dem.

Deres hengivneste

FM.

(Kbh. 22. April 1812).

Med en dansk Skipper har jeg, kiæreste Ven, erholdt en Pakke fra Dem med tvende Bøger, og et par Breve fra det ioniske Acad[emie] ligesom Comandeur *Holck* har bragt mig en kiærlig Hilsen fra Dem. Jeg føler tilfulde, hvormeget De maa lide ved en elsket Kones Sygdom. Gud give Dem snart den Glæde at see hende fuldkomen helbredt! Hos mig er Tilstanden endnu densame. Ikkun Livsfaren synes at være bortfiernet ved Magnetismens Hielp; men Melancholien varer uafbrudt ved: og deñe er dog den egentlige Sygdom. Gud allene veed om den nogen sinde vil kunne overvindes! Og skeer det ikke saa maa min stakkels Kone, hvis Natur har meget store Kræfter, dog tilsidst bukke under! Dog, jeg behøver ikke at skrive Dem mer om deñe sørgelige Gienstand. De kiender jo min hele traurige Forfatning!

Indlagt giver jeg mig den Frihed at anbefale til Deres bevaagne Omsorg mit Brev til det Joniske Akademie. Jeg har været saa uheldig, at alle mine Breve til *Prossalendi* ere gaaet forlorne. Dette, haaber jeg da, skal dog sikkert ankomme! Ikkun det første, som De selv havde den Godhed at besørge, er kommet til Corfu.

Vi ere atter i Bekymring for *Brøndsted*. Hans sidste Brev var fra Athen, med[io] Novembr. f. A. Han agtede sig over Zante til Sicilien, og saa til Neapel. Dette sidste har sikkert ikke kunnet iværksættes. Han maa da vel gaae over England, og vi faae da Ingen Efterretning fra ham, inden vi see ham.

Jeg har faaet et Brev fra *Migliorini Spinola*, hvori han ønsker, at det maatte indrykkes i de danske Aviser at H. M. havde udnævnt ham til R. af D. og at ikkun Keyserens Tilladelse fattedes. Er det mueligt, at De paa en god Maade, uden at han bliver vreed paa mig, gjør ham det begribeligt, at dette ei kan lade sig gjøre? Der er jo ikke det ringeste bleven bekientgiort om hans Udnævnelse. Allermindst er Ordenskapitlet bleven underrettet derom. Det var ilde om han selv lod Saadant indrykke i italienske Aviser: og da han ønsker Sagen saa lidenskabelig, kan vi sandelig ikke være sikkre derfor. Han har sendt mig et Blad af *Alessandrias Avis*, hvori han fortæller om de fra ham tilsendte Nordiske Oldsager, og gjør mig til Præsident for vor Antiquariske Commission. Tænk, om *Hauch*, som er den Første i Commissionen, og ikke er Præsident, fik sligt at see — hvor meget blev ikke jeg derved compromitteret!

Jeg har over Berlin faaet *Cattaneo's* i Mayland trykte Afhandling om en græsk og arabisk Mynt af Keyser *Heraclius* slaet i Tiberias. Det er densame Afhandl. jeg bad Dem om, Afhandlingen behøver jeg da ikke mer; men om De ved Deres Venner

i Mayland kunde skaffe mig et par Svovlafstøbninger af deñe mærkværdige Mynt, og om den gode *Olinto* vilde tage den med, skulde jeg være Dem meget forbunden derfor. ligesaa skulde jeg takke Dem meget om De ved samē gode Leilighed vilde sende mig *Assemanni's* Museum Cuficum Nanianum: trykt for en 20 Aar siden enten i Venedig eller Padoua. Det er næsten den eeneste Bog i den arabiske Numismatik, jeg mangler, og som jeg nødvendig viis maa have, inden jeg kan udgive Beskrivelse over min rige kufiske Samling. Endnu een, som jeg fattes, dersom den ellers er udkomēn, hvilket jeg ikke er vis paa, er en Catalog over de i Sicilien slagne kufiske Mynter, af Monsign. *Gregorio* i Palermo. Men jeg tror næsten, at ikkun Kobberpladerne ere stukne. Derom skal jeg bede Duca *Vargas* om Efterretning.

Vor Ven Grev *Vargas* har tilbagelagt sin Reise, og er nu i Sverrig: udentviwl i Fahlun. Vi vente daglig Breve fra ham. Jeg haaber, at han bliver ansat her i Rentekammeret, nu *Kaas Lehn*, som havde Bergværks Faget, er død.

Min Afhandling om de samothrac. Mysterier har funden en Modstander i en tydsk Recension, som nægter at Inscriptionen handler om deñe Gienstand. Manden er sagkyndig; men han har efter min redeligste Overbeviisning uret. Midlertid nøder Recensionen mig til at skrive et Tillæg, hvori jeg viser at det Epigram han anfører af en anden Forfatter, ikke har noget med deñe Sag at gjøre. Men med Hensyn dertil beder jeg Dem, at standse den italienske Udgave. De smaae Forandringer jeg ellers komēr til at gjøre, ere ikke af Betydenhed. Dog — skulde Trykningen allerede have begyndt — saa vær saa god, at udslette pag. 15 de 2 Puncta. *Niemand schiffte vorbei . . . og Niemand landete ohne gastfreie Aufnahme zu erfahren*, med dertil hørende Nota eller at lade det B l a d hvorpaa disse Ord staae, trykke om. Ogsaa i Dedicationen maa *Vargas* ikke kaldes Duca di Macciucca, men Duca *Vargas-Macciucca*. Thi det er et Familienavn. Besynderlig nok fandt jeg nyelig Aarsagen til dette Tilnavn i Begyndelsen af *Donquichotte!*

Og nu lev vel, kiæreste Ven. Gid De snart maatte være fuldkomen beroliget over Deres Frues Helbreds Tilstand! Mine bedste Hilsener til *Olinto*. Af mit ganske Hierte Deres hengivneste  
F *Münter*.

Khvn d. 22. Apr. 1812.

15.

u. D. [Juli 1812].

Jeg har at takke Dem for Meget, kiæreste Ven. Først ankom *Lundbye*, dernæst *Olintho*, og bragte med, hvad De havde be-

troet dem til mig. Den hetruriske Inscription er et deyligt Stykke: Asserne ere meget smukke, og vare mig alle, skøndt jeg allerede havde de fleste af dem, meget kiærkomne, thi der gives sieldent fuldkomne Doubletter blandt Asses. Den Mynthandler, der har overladt Dem disse synes at være en ærlig Mand, og forstaaer Sagen ogsaa bedre end Præsten i Livorno. De tolv græske Mynter Deres Ven har foræret Dem, ere deilige. Det er umueligt for mig i dette Oieblik, da jeg er overvældet af Forretninger, at sømneligne dem med min Samling: men der vil kun være faa Doubletter iblandt dem. i mit næste Brev skal jeg udførligen beskrive dem, ogsaa for Deres Ven, som ikke synes at have kiendt dem alle. Selv den eneste Falske iblandt dem, *Odenatus* i Palmyra, er mig meget vigtig, fordi Mynten i og for sig selv er ægte, men kuns Omskriften forfalsket, men med mesterlig Konst. Om alt dette altsaa mere i mit næste Brev, som De skal faae, saasart det første Ark af min Afhandl. om de samothr[aziske] Mysterier er aftrykt, hvilket sker snart: da jeg skal sende Dem disse enkelte Ark paa det fineste Postpapiir, om Geheimeraad *Rosenkranz* vil tillade det, under Departementets Couvert for større Sikkerheds Skyld.

Jeg har endnu ikke seet Olintho. Jeg var paa Landet, da han vilde bringe mig Deres Foræringer og bliver kun meget faa Dage i Byen. Someren maa jeg bruge saa got jeg kan til at reise omkring. Gid jeg snart maatte høre beroligende Efterretninger om Deres ædle Frue. Jeg kan mere end nogen anden tænke mig i Deres Stilling. Min Kone synes virkelig at blive noget bedre. Livet er reddet, og Melancholien synes at blive mildere. Men jeg er allerede saa ofte bleven skuffet i mit Haab, at jeg ikke tør overlade mig dertil! Og Frygten vinder alt mere Overhaand. Saaledes er jeg, som ellers kunde og burde være den lykkeligste af alle Mennesker, plaget og saaret paa det ømmeste Sted — og selv, hvis min Kone skulde vinde sin Helbred tilbage, hvo kan da indestaae mig for Recidiver? Min eeneste, men og stærkeste Stav er Resignation, og Underkastelse under Guds Styrelse. Hvorfor skal jeg i deñe Verden, hvor Ulykkerne storme saa skrækkeligen over hele Nationer, være den eeneste lykkelige?

Vi have havt et nyt Vanheld. Fregatten *Najaden* er efter en haardnakket Kamp med et engelsk Linieskib i en lille norsk Havn, tagen, og sprængt i Luften. Engellænderne skal derved have mistet en Brig; tvende Brigge, de havde taget fra os, er under Fægtningen eller strax efter den, bleven befriet af Roflotillen. Saaledes lyder den første Efterretning. Men de officielle Rapporter mangle endnu.

Til Deres nye Værdighed som Vener[abilis] veed jeg ikke om jeg skal lykønske Dem. Jeg har i 13 Aar baaret deñe Byrde, og

har havt temelig megen Fortred, og meget ufrugtbart Arbeide: og det var dog her, hvor Lidenskaberne ikke ere saa hæftige som under den sydlige Himmel. Vanskelighederne begynde først ret at vise sig, naar man vil giøre noget mere, end bestandig blive ved Ritualet; naar man vil undervise BBr. om, hvad M.: egentlig er og skal være: med eet Ord, naar man vil giøre Sagen til en alvorlig Sag. Og dertil vil den eene af de Nationer hvoraf Deres □ bestaar, og som altid har betragtet Sagen som et Leegetoi, neppe være oplagt. Den Bog De har sendt mig, ligesom Afhandl. del culto d'*Iside* skal af mig vordt Bibliotheket indlemet, og jeg beder Dem at lade mig faae alt det Italienske De kan overkomme. Af vor Catalog vil De see at vi allerede have adskilligt; dels ældre Sager, jeg havde medbragt, dels andre, jeg leilighedsviis har faaet siden.

Meget kiært er det mig at den Kasse med Bøger, *Zoega* engang maa have spederet til mig, er opdaget. Adskillige af dem har jeg allerede. nemlig *Banduri. Magn[ans]* Bruttia og Lucania. *Taninis* Supplem. *Sestini* Lettere numismatiche. *Magnans* Problema de anno natali J. C. De andre derimod ere mig kiære: især *Borgias* Memorie di Benevento. Card. *Garampi* de numo Benedicti III. og den Romerske Republiks Constitution. Maaskee disse engang ved Leilighed kunde kome til Kiøbenhavn tillige med de øvrige jeg ikke har: eller og ved flere Reysende. Men de store Folianter af *Banduri* og *Tanini &c.* kunde De maaskee finde Lejlighed til at bytte om med nyere Antiquariske Skrifter som i de senere Aar er udkomne!

Ogsaa *Corsini* de numo Minisaris, og *Oderici* de numo Orcingetorigis har jeg allerede — derimod mangler jeg *Magnan* Miscellanea som ere forskellige fra Bruttia og Lucania, og som jeg allerede ofte har maattet savne.

Dersom den Mand der har overladt Dem Asses, kunde skaffe mig for billig Priis følgende til at complete mine Sviter med, vilde det være mig meget kiært. Volterra: en Semissis og en Triens. Todi: Quadrans og Uncia. Hatria flere. da jeg alene har en Uncia. af de ovale Vægter har jeg kun Sextans, men hverken Quadrans eller Uncia. ligesaa kunde han maaskee skaffe en balearisk Slyngesteen — egentlig af Bly. som ligeledes er af oval Form, og findes ofte i Italien fra *Hannibals* Tider af, som havde mange Baleariske lette Trupper, som førte Slyngen.

Lev vel dyrebareste Ven, og glæd mig snart med behagelige Efterretninger fra Dem og Deres Frue.

FM.

u. D. [Kiøbenhavn Januar/Februar 1817].

Igaar, kiereste Ven, sendte Dr. *Jacobsen* mig en venlig Hilsen fra Dem og et Brev fra *Sestini*. Jeg takker meget for begge Dele og især for den første. Med Glæde erfårer jeg, at Deres Helbred er fuldkomen god, og at De atter er bleven ganske ungdomelig, og haaber jeg af mit ganske Hierte at den Sorg De har havt over Deres ædle Søsters Død, ei har yttret nogen skadelig Virkning. Dette haaber jeg at høre bekræftet af *Olinto*, som jeg søgte forgiæves igaar, men som jeg bringer dette Brev i Eftermiddag. Uafhængig fra alt dette havde jeg alligevel skrevet Dem til idag, for at raadføre mig med Dem i en for mig meget vigtig Sag, i hvilken Ingens Mening og Raad er saa afgjørende for mig som Deres. Candidat *Grüner*, man har været betænkt paa at kalde som Præst ved den protestantiske Menighed i Livorno, har bestemt erklæret for mig, at han ikke kunde tage derimod. han har en Brud her, og visse Udsigter paa Befordring i Fædrelandet. Jeg har da strax tænkt paa min anden Søn *Balthasar*, som vel kun er 23 Aar gammel, men moden og sat, som han var over 25. Jeg kunde ikke forestille mig nogen større Lykke for ham, end den, at tilbringe nogle Aar i Italien, hvorhen jeg ikke har Formue, eller ved vort slette Papir, Indkomster til at lade ham reise; og under saa fortrinlig gunstige Omstændigheder, da han vilde finde en anden Fader i Dem; traf *Niebuhr* i Rom, og min fortrolige Ungdomsven, Marchese *Tommasi* i Neapel, foruden adskillige andre Venner, jeg endnu har i Italien. Jeg har talt med ham om Sagen, opmuntret ham dertil, ligesom jeg først opmuntrede *Grüner*. Hans Lyst til at reise er brændende, og alligevel vil han ikke! Han siger: at han er for ung til at være Præst: han frygter for at staae isoleret i et fremed Land, ikke at finde Venskab og fortrolig Modtagelse der, og derved at blive ulykkelig, uagtet han tillige siger, at hvis han blev Præst, vidste han med sig selv, at han vilde opfylde sine Pligter: og at han har den dertil fornødne Duelighed, det veed jeg. Hvad der gjør Sagen, saa ønskværdig den ellers er for mig, noget betænkelig i mine Øyne; og hvorfor jeg ikke tør tiltale ham, som jeg ellers vilde gjøre, er: at hans Charackter er noget tilbøielig til Melancholie, og er noget reservé, saa at han enten attacherer sig meget varmt eller holder sig ængstelig tilbage. Jeg nægter ikke, at dene Ængstlighed for en Deel er Følge af Lecture, f. E. af *Knigges* Bog om Omgang med Mennesker, at han troer at kiende Mennesker theoretisk, bedre end vi andre kiende dem af Erfaring, og hvad deslige Grillen er, som gode Hoveder saa let faaer, indtil de have stødt Hornene af. Han troer ogsaa at handle uredelig, naar han tilbyder Menigheden sin Tieneste paa nogle Aar alene, og da forlader den, for at vende tilbage til

Fædrelandet ..... Han tager sin Attestats til Paasken, og jeg tvivler ingenlunde om et meget godt, selv brillant Udfald. Professorerne ere særdeles vel tilfredse med ham; og have opfordret ham allerede for et Aar, at afgjøre Sagen; men her som ellers har han fanget Griller, fordi han var bange for, at naar han erholdt bedste Charakter, det da skulde hede, at Profess. havde givet ham den, fordi han er Biskoppens Søn. Men nyelig har han indlagt sig megen Ære ved en Disputats; og nu er Kåmen stegen paa ham. Han kan tydsk; og skal, naar der er Udsigt for ham, og hans Lyst til at kome udenlands, vinder Seyer, strax efter sin Examen, et par Maaneder til Holsteen, for at faae Munden ret paa Gang. at han forstaaer Dansk, veed De: han skriver det meget godt. Ogsaa Svensk forstaaer han til Huusbehov, da han jevnlig har havt Omgang med Svenske. Han læser færdig Fransk; og han udtrykker sig nogenledes. Engelsk forstaaer han ikke: paa hans Latin er Intet at sige, og sin Theologie kiender han saagot som nogen Candidat, der bliver Præst. Og nu, kiereste Ven, raad mig og ham, med en gammel Vens Oprigtighed. Raader De til, da lad Deres være omstændeligt, med Hensyn til hans Tvivl, og ostensibelt for ham. Siig os da ogsaa, paa hvad Maade han skal bære sig ad for at kome derhen. Raader De derimod fra, saa siger jeg ham Intet og Sagen er en Drøm, hvorfra man er vognet op. Kiøbmand *Becker* her i Staden har fra hans Broder i Genua havt Commissionen, og er det ham, som har foreslaet Grüner. Han er meget misfornøiet over at den unge Mand nu ikke vil, og vil endnu prøve det yderste for at bevæge ham dertil. Jeg troer ikke at han udretter noget. Thi Kierlighedstankerne ere alt for stærke. Min Søn har Gud være lovet, ingen Brud. Forliebt har han vel været adskillige Gange. Men det er gaaet over igien. Og om han nu forelskede sig i en smuk Pige af Menigheden, og fik hende, da var den Skade ikke stor .....

*Gråberg* har sendt mig indlagte Forespørgsel, som nu er behørigen besvaret, hav den Godhed at sende den til *Morellet* med min Hilsen, og bed ham at tilstille den Abbate *Paolo Sconnio* Dot-tore di Teologia e Professore di Filosofia nell' Università di Genova. Vilde han tillige have den Godhed at lade *Gråberg* vide, at jeg har tilstillet den preussiske Consul *Tutein* en Pakke med min danske Reformationshistorie og min Religion der Carthager, samt et Brev til ham, som sikkert gaaer af til Spanien eller direkte til Tanger allerførst i Foraaret.

Lev vel, kiereste Ven, og glæd mig snart med et Svar. De kan forestille Dem, med hvilken Længsel jeg seer det imøde.

Deres hengivneste

*F Münter.*

Min Kone anbefaler sig til Deres venskabelige Erindring.

(Fortsættes).